

Masarykova univerzita Právnická fakulta

**Katedra práva životního prostředí
a pozemkového práva**

Bakalářská práce

2014

Marie Nečesaná

**Masarykova univerzita
Právnická fakulta**

**Katedra práva životního prostředí
a pozemkového práva**

Právní vztahy k nemovitostem

Marie Nečesaná

**Omezení vlastníků pozemků ve zvláště
chráněných územích**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. JUDr. Ilona Jančářová, Ph. D.

2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma „Omezení vlastníků pozemků ve zvláště chráněných územích“ vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

.....
Marie Nečesaná

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Iloně Jančářové, Ph.D., za odborné vedení práce, trpělivost, všestrannou pomoc, vstřícný přístup a cenné rady.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá tematikou omezení vlastnického práva k pozemkům ve zvláště chráněných územích. V úvodních kapitolách jsou vymezeny základní prameny právní úpravy a definovány pojmy, se kterými se budeme v rámci tematiky setkávat. Stěžejní část bakalářské práce představuje rozbor platné právní úpravy a judikatury. Cílem bakalářské práce je zjistit, jak je v současné době řešena otázka vlastnických vztahů v souvislosti s ochranou přírody, a analyzovat dané právní úpravy.

Klíčová slova

vlastnické právo, vlastníci, pozemek, zvláště chráněné území, národní park, chráněná krajinná oblast, ochrana přírody a krajiny, Natura 2000, výjimky ze zákazů

Abstract

This thesis deals with the topic of limitation of property rights to land in specially protected areas. The introductory chapters are defined basic sources of legislation and the terms, with which we meet in the theme. The main part of the thesis presents an analysis of valid legislation and case law. The purpose of this work is to determine, how the currently addressing the question of ownership in relation to the protection of nature, and analyze legislation in terms of its strengths and potential weaknesses.

Key words

Ownership, owner, land, specially protected areas, national park, nature and landscape, Natura 2000, exceptions to the prohibitions

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Prameny právní úpravy.....	9
2.1 Vnitrostátní prameny právní úpravy	9
2.2 Mezinárodní prameny právní úpravy	13
3. Vymezení základních pojmů.....	14
3.1 Vlastnické právo	14
3.2 Pozemkové vlastnictví	15
3.3 Omezení vlastnického práva	17
3.4 Zvláště chráněná území	20
3.4.1 Kategorie zvláště chráněných území	22
3.5 Natura 2000	27
4. Omezení vyplývající z režimu zvláště chráněných území.....	29
4.1 Národní parky	30
4.2 Chráněné krajinné oblasti	33
4.3 Národní přírodní rezervace	34
4.4 Přírodní rezervace	36
4.5 Národní přírodní památky	36
4.6 Přírodní památky	37
4.7 Ochranná pásma zvláště chráněného území	37
5. Omezení vyplývající z režimu Natura 2000	38
6. Další omezení vyplývající ze ZOPK	42
7. Závazná stanoviska k činnostem	45
8. Výjimky ze zákazů	47
9. Náhrady za ztížení lesního nebo zemědělského hospodaření	50
6. Závěr	53
7. Seznam literatury	56

1. Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem zvolila Omezení vlastníků pozemků ve zvláště chráněných územích. Dle mého názoru je otázka ochrany přírody stále aktuální a v dnešní době patří dokonce k nejdůležitějším a nejzásadnějším diskuzním tématům.

V současné době je charakter přírody a životního prostředí nejvíce ovlivňován rukou člověka. Ačkoli je člověk součástí přírody, ne vždy jsou jeho zásahy pro vývoj životního prostředí pozitivní. Příroda a krajina je na světě pouze jedna a s tímto vědomím bychom k ní měli přistupovat. Prostředí, ve kterém žijeme, je to jediné, co máme a co nás utváří, protože voda, vzduch, přírodní bohatství jsou faktory, bez nichž by neexistoval lidský život. Když se hovoří o ochraně přírody a krajiny, nemáme na mysli zachování současného stavu přírody, ale především to, že ji zanecháváme budoucím generacím. Od toho, v jakém stavu ji my předáme, se odvíjí život našich potomků.

Předmětem bakalářské práce je pozemkové vlastnictví a především jeho omezení. Vlastnictví je definováno jako právo věc v mezích stanovených zákonem držet, užívat, přisvojovat si z ní plynoucí užitky a nakládat s ní dle své vůle a svého zájmu.¹ Vlastník pozemků může v případě nedodržování daných pravidel zhoršit životní prostředí, ztížit zásobování pitnou vodou, narušit dopravu a telekomunikaci a podobně. Z tohoto důvodu je třeba dbát zákonů a nařízení, abychom nenarušili a především nezhoršili životní prostředí.

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na pravidla, která jsou spojena s vlastnictvím pozemku ve zvláště chráněných územích, a především na omezení, která z těchto pravidel pro člověka a jeho vztah k přírodě vyplývají.

Vybrala jsem si omezení pozemkového vlastnictví z hlediska právní úpravy zákona číslo 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dne 01.06.1992 a byl již několikrát novelizován, naposledy tzv. velkou novelou stavebního zákona č. 350/2012 Sb.

¹ PEKÁREK, Milan, a kol. *Pozemkové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2010. str. 20.

V první části práce vymezím právní úpravy a definuji základní pojmy, se kterými budu následně pracovat. V dalších částech práce se zaměřím na ochranné režimy v jednotlivých kategoriích zvláště chráněného území a omezení. V souvislosti s omezením vlastnického práva ve zvláště chráněných územích je nutné pohovořit o závazných stanoviscích, které provázejí určité činnosti pozemkových vlastníků, o výjimkách ze zákazů, kterých mohou dosáhnout, a o soustavě Natura 2000, neboť tento režim ochrany přírody se zvláště chráněnými územími úzce souvisí.

Cílem bakalářské práce je na základě relevantních právních předpisů, případně judikatury a odborné literatury, zmapovat aktuální řešení otázky omezení vlastnického práva k pozemkům ve zvláště chráněných územích a charakterizovat dané právní úpravy.

2. Prameny právní úpravy

Než přejdu k hlavní části bakalářské práce, a to k analýze současných právních úprav a jejich vlivu na pozemkové vlastnictví ve zvláště chráněných územích, je nutné v první řadě tyto právní úpravy představit z obecného hlediska. Je však třeba říci, že se jedná o stručný přehled nejdůležitějších pramenů. Kompletní výčet právních úprav, se kterými budu pracovat, je uveden v seznamu literatury v závěru práce.

2.1 Vnitrostátní prameny právní úpravy

Vlastnictví je v českém právním řádu chápáno jako „ústavně chráněné základní lidské právo a svoboda, jako jedno z nejstarších základních práv a tedy právo první generace.“² Proto je nutné v první řadě vycházet z **Ústavních zákonů č. 1/1993 Sb. a č. 2/1993 Sb.**

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb – ústava - je chápán jako základní zákon státu, jedná se o nejvyšší právní normu. Veškeré další právní předpisy musí být v souladu s Ústavou a ústavními zákony. Ústava nehovoří pouze o státním zřízení, formě vlády či rozdělení státní moci, ale vymezuje základní občanská, hospodářská i sociální práva člověka. Již v Preambuli je uvedena povinnost člověka chránit přírodu a životní prostředí, aby bylo zachováno pro budoucí generace. Hovoří se o „odhodlání společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné i duchovní bohatství.“³ Je vymezena povinnost státu a lidí v něm žijících šetrně využívat přírodní zdroje a přírodní bohatství (čl. 7). Od tohoto ustanovení se odvíjí další právní normy a zákony.

Lépe je vlastnické právo a ochrana přírody řešena v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb - Listině základních práv a svobod - která je součástí ústavního pořádku České republiky. V Listině je vyjádřen vztah mezi občanem a státem. Pro mou bakalářskou práci je důležitý vztah vlastnický. V článku 11 je uvedeno „Každý má právo vlastnit majetek“. Listina rovněž vymezuje vlastníka, jímž může být fyzická osoba, právnická

2 FILIP, J. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva. Brno: Masarykova univerzita, 2004, str. 104.

3 Preambule, ústavní zákon 1/1993, Sb. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. Atlas consulting. [vid. 23.09.2013].

osoba nebo stát. Kromě toho se zde poprvé setkáváme s určitým omezením vlastnického práva. Dle odst. 2 čl. 11 se říká: „Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.“ Odtud pramení základní omezení práv, která jsou konkrétně řešena v dalších právních úpravách. O životním prostředí podrobněji hovoří článek 35 Listiny: „Každý má právo na příznivé životní prostředí. Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.“

V souvislosti se zákazem ohrožování přírody při uplatňování vlastnických práv k pozemku Komentář Listiny uvádí: „Omezení vlastnického práva z důvodu sociální funkce vlastnictví neboli z důvodu závazku vlastníka vůči společnosti je tedy přípustné, avšak pouze tehdy, pokud je stanoveno zákonem, sleduje legitimní cíl a zachovává vztah přiměřenosti mezi omezením pro vlastníka a výhodou pro ostatní.“⁴ Jak je patrné, již zde se objevuje princip upřednostňování veřejného zájmu nad zájmem ochrany přírody a krajiny, o němž bude řeč na následujících stranách bakalářské práce.

Otázce omezení vlastnického práva se v současné době nejvíce věnuje zákon **č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku**, který vešel v platnost dne 01.01.2014 a převratným způsobem změnil dosavadní zákon č. 40/1960 občanského zákoníku ve znění pozdějších předpisů. Tato právní norma systematicky upravuje hmotné soukromé právo, hovoří nejen o občanském právu, ale zasahuje i do práva obchodního nebo rodinného. Nový občanský zákoník se zabývá otázkou nabývání vlastnického práva, spoluvlastnictví, podílového vlastnictví a dalšími. Jsou zde vymezeny práva a povinnosti vlastníků a omezení, která se vlastnictví týkají. Nový občanský zákoník rovněž definuje jednotlivé případy zásahů do vlastnického práva, jako příklad lze uvést ustanovení § 1013 „vlastník se zdrží všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku; to platí i o vnikání zvířat. Zakazuje se přímo přivádět imise

4 WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012. ISBN 978-80-7357-750-6. str. 312

na pozemek jiného vlastníka bez ohledu na míru takových vlivů a na stupeň obtěžování souseda, ledaže se to opírá o zvláštní právní důvod.“

Ochranou životního prostředí a omezeními pozemkového vlastnictví se dále zabývají tzv. složkové zákony. Jedná se o právní úpravy, které upravují konkrétní oblasti životního prostředí. Řadíme sem vodní zákon, zákon o ochraně ovzduší, zákon o zemědělském půdním fondu a další.

Jelikož je má práce zaměřena na pozemkové vlastnictví ve zvláště chráněných územích, stává se zásadním pramenem právní úpravy zákon **č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny**, ve znění pozdějších předpisů. V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské Unie v roce 2004 bylo nutné řadu českých zákonů přizpůsobit legislativě Evropské Unie. Tyto změny postihly i zákon č. 114/1992 Sb. Novelizovaný zákon o ochraně přírody a krajiny vešel v platnost dne 28.04.2004⁵ a v současné době platí ve znění novely č. 350/2012 Sb.

Jedná se o komplexní právní úpravu, která vymezuje základní charakteristiky pozemkového vlastnictví, pozemku a jeho ochranných podmínek. Zákon se zabývá jednotlivými složkami přírody a krajiny, faunou i flórou a pravidly jejich ochrany. Je rozdělen do devíti částí. V první části jsou definovány základní pojmy a je uveden účel zákona. Poté je věnována pozornost obecné ochraně přírody, jsou vymezeny základní společné podmínky pro všechny kategorie, kterých se ochrana přírody týká, tzn. rostlinstvo, zvířectvo, chráněná území, a podobně. Pro účely bakalářské práce je stěžejní třetí část zákona, kde nalezneme vymezení pojmu *zvláště chráněná území*. Jsou zde definovány jednotlivé typy zvláště chráněného území, charakteristiky a základní principy ochrany. Ve čtvrté části zákona je vymezen pojem Natura 2000. Pátá část je věnována tématu Památné stromy, zvláště chráněné druhy rostlin, živočichů a nerostů. Šestá část stanovuje omezení vlastnických práv, finanční příspěvky při ochraně přírody a další. Sedmá část poté definuje orgány státní správy působící v ochraně přírody. V předposlední části je vymezena odpovědnost na úseku ochrany přírody a v poslední části již nalezneme společná, přechodná a závěrečná ustanovení.

Jak již bylo řečeno, zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny se ve třetí

5 Novelizace se týkala především vytváření soustavy Natura 2000 na základě Směrnice Rady 92/43 EHS a Směrnice Rady 79/409 EHS, o nichž bude řeč dále.

části věnuje charakteristice zvláště chráněných území. Pro účely bakalářské práce je třeba vycházet rovněž z jednotlivých zřizovacích předpisů. V níže uvedené tabulce⁶ nalezneme seznam národních parků a chráněných krajinných oblastí a jednotlivé zřizovací předpisy:

Národní parky	Zřizovací právní předpis
NP Šumava	nařízení vlády ČR č. 163/1991 Sb.
NP Podyjí	nařízení vlády ČR č. 164/1991 Sb.
NP Krkonoše	nařízení vlády ČR č. 165/1991 Sb.
NP České Švýcarsko	zákon č. 161/1991 Sb.

Chráněnné krajinné oblasti	Zřizovací právní předpis
Beskydy	výnos MK ČSR č.j. 5373/1973
Blaník	výnos MK ČSR č.j. 17332/1981
Blanský les	vyhláška MK ČSR č. 197/1989 Sb.
Broumovsko	vyhláška MŽP ČR č. 157/1991 Sb.
České středohoří	výnos MK ČSR č.j. 6883/1976
Český kras	výnos MK ČSR č.j. 4947/1972
Český les	nařízení vlády č. 70/2005 Sb.
Český ráj	nařízení vlády č. 508/2002 Sb.
Jeseníky	výnos MK ČSR č.j. 9886/1969
Jizerské hory	výnos MK ČSR č.j. 13853/1967
Karpaty	výnos MK ČSR č.j. 17644/1980
Kokořínsko	výnos MK ČSR č.j. 6070/1976
Křivoklátsko	výnos MK ČSR č.j. 21973/1978
Labské pískovce	výnos MK ČSR č.j. 4946/1972
Litovelské Pomoraví	vyhláška MŽP ČR č. 464/1990 Sb.
Lužické hory	výnos MK ČSR č.j. 6227/1975
Moravský kras	výnos MŠK č.j. 18001/1955

6 Příloha k zákonu č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 22.03.2014].

Orlické hory	výnos MK ČSR č.j. 16369/1969
Pálava	výnos MK ČSR č.j. 5790/1976
Poodří	vyhláška MŽP ČR č. 155/1991 Sb.
Slavkovský les	výnos MK ČSR č.j. 7657/1974
Šumava	výnos MK ČSR č.j. 53855/1963
Třeboňsko	výnos MK ČSR č.j. 22737/1979
Žďárské vrchy	výnos MK CSR č.j. 8908/1970
Železné hory	vyhláška MŽO ČR č. 156/1991 Sb.

2.2 Mezinárodní prameny právní úpravy

Souvislost vnitrostátních a mezinárodních pramenů právní úpravy je zřejmá a nesmí se opomíjet. **Všeobecná deklarace lidských práv** byla vyhlášena a přijata dne 10.12.1948 Valným shromážděním OSN. Skládá se z Preambule a 30 článků. V článku č. 17 se hovoří o tom, že „každý má právo vlastnit majetek jak sám, tak spolu s jinými. Nikdo nesmí být svévolně zbaven svého majetku“. Je zde vidět podobnost s Listinou základních práv a svobod, která právě z Všeobecné deklarace vychází.

Sdělením č. 209/1992 Sb., ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, byla do českého právního řádu zařazena **Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod**, která byla sjednána v rámci Rady Evropy dne 04.11.1950. V Dodatkovém protokolu se v čl. 1 hovoří o ochraně vlastnického práva: „Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva“. Evropská úmluva pojednává o tom, že stát může přijímat zákony, které považuje za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem.

3. Vymezení základních pojmů

Cílem kapitoly je vymezení a definování základních pojmů, se kterými budu v následujících kapitolách pracovat. Je třeba definovat pojmy jako je vlastnictví, pozemek, omezení vlastnického práva a jednotlivé kategorie zvláště chráněných území.

3.1 Vlastnické právo

Vlastnictví je přímé a výlučné právo člověka nad konkrétní věcí. Spadá do věcných práv a působí vůči všem osobám. Dle Jana Filipa je vlastnictví chápáno jako „předpoklad svobody a rozvoje jednotlivce a základ jeho soukromé iniciativy. Vytváří mu tím možnost nést odpovědnost za vlastní rozvoj.“⁷

Milan Pekárek hovoří o dvojím typu vlastnického práva:

- objektivním, kdy je vlastnictví chápáno jako soubor právních norem upravujících společenské vztahy, které subjektům těchto vztahů umožňují přisvojovat si určité objekty a

- subjektivním, které vyjadřuje možnost právního subjektu určitou věc v mezích stanovených právním řádem nějakým způsobem vlastnit.⁸

Vlastnictví je v tomto případě chápáno jako právní vztah. Na jedné straně vystupuje vlastník, jemuž náleží veškerá oprávnění k dané věci, na druhé straně pak stojí všechny ostatní subjekty. Postavení vlastníka a rozsah jeho oprávnění ve vztahu k ostatním subjektům je rovný.

Vlastnictví je jedním ze základních lidských práv. Takto je definováno v Listině základních práv a svobod. Nicméně právem člověka vlastnit majetek se zabývají i další právní úpravy, trestní a především občanský zákoník.

Vlastnictví s sebou nese nejen práva, ale také povinnosti. Základní povinností je respekt ostatních subjektů vůči vlastníku, jeho postavení a právům. Povinnosti má ale i vlastník. V článku 11 Listiny základních práv a svobod se říká „vlastnictví zavazuje.“

⁷ FILIP, J. *Výbrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, str. 119.

⁸ PEKÁREK, Milan a kolektiv. *Pozemkové právo*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2010, str. 20.

Nezávislost vlastníků má meze, které se nacházejí tam, kde začínají práva sousedního vlastníka. Sousedství v tomto slovasmyslu neznamená pouze bezprostřední fyzický kontakt nemovitostí, může se jednat o určitou vzdálenost mezi nimi, jestliže se důsledky výkonu oprávněného vlastníka i na takovou vzdálenost projevují u druhého vlastníka.

Dle ustanovení § 1012 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku se „vlastníku zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit.“⁹

3.2 Pozemkové vlastnictví

V rámci vlastnictví rozlišujeme případ, kdy je objektem vlastnického vztahu, do kterého subjekty tohoto vztahu vstoupily, pozemek.

Dle ustanovení § 2 odst. a) zákona číslo 256/2013 Sb. o katastru nemovitostí České republiky je pozemek definován jako „část zemského povrchu oddělená od sousedních částí hranicí územní jednotky nebo hranicí katastrálního území, hranicí vlastnickou, hranicí stanovenou regulačním plánem, územním rozhodnutím nebo územním souhlasem, hranicí rozsahu zástavního práva, hranicí rozsahu práva stavby, hranicí druhu pozemků, popřípadě rozhraním způsobu využití pozemku.“¹⁰

Pozemek, jakožto část zemského povrchu, je nezbytný pro jakoukoli lidskou činnost. Právě tato vlastnost z něj dělá nenahraditelný a nezastupitelný objekt. Patří do základních složek životního prostředí a jeho počet je omezený. Zemský povrch je výsledkem přírodních procesů a člověk svou činností nemůže vytvořit další jeho části. Do jisté míry nedostatek pozemků zmírňuje jejich nezničitelnost (lze měnit vlastnosti, ale nelze změnit jeho podstatu jako zemského povrchu). Z těchto důvodů je pozemek chápán odlišně než jiné věci, které jsou objekty společenských vztahů. Je tedy nutné, aby zákonodárce k těmto zvláštnostem při regulaci společenských vztahů

9 ustanovení § 1012 zák. č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 15.03.2014].

10 ustanovení § 2 zák. č. 256/2013 Sb. o katastru nemovitostí ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 22.03.2014].

přihlížel a aby volil odpovídající prostředky ochrany.

Pozemek je v katastru nemovitostí evidován v podobě parcely; je vymezený označením katastrálního území, parcelním číslem, je určen geometricky i polohově, a zobrazen v katastrální mapě.¹¹

Pozemek se člení podle druhů na ornou půdu, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty, lesní pozemky, vodní plochy, zastavěné plochy a nádvoří a ostatní plochy.¹²

Vlastnictví pozemku opravňuje vlastníka k výkonu vlastnického práva nejen na této ploše, ale také nad ní a pod ní. Ačkoli není právem vymezena výška ani hloubka, je vymezen výkon vlastnického práva. Dle čl. 11 Listiny základních práv a svobod „[výkon vlastnictví] nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.“

Vztah pozemkového vlastnictví má stejně jako jakýkoli jiný vlastnický vztah dvě strany. Na jedné straně stojí vlastník, který je identifikován a zapsán v katastru nemovitostí, na straně druhé stojí blíže nespecifikovaná množina všech ostatních právních subjektů. Tyto subjekty se identifikují teprve v případě, že zasáhnou do oprávnění vlastníka.

Pozemkovým vlastníkem mohou být osoby fyzické, právnické, a v některých případech může být vlastníkem stát. Pozemky, které spadají do vlastnictví státu, jsou určené pro obranu státu, nebo se na nich nachází dálnice a rychlostní silnice, nebo pozemky zvláště chráněných území, které jsou upravovány zákonem č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

V souvislosti s pozemkovým vlastnictvím je třeba zmínit režim *res nullius*. Věc nikoho je právním statusem pro věc, která nemá vlastníka a není předmětem vlastnického práva. Tento režim byl součástí dřívějších českých právních úprav. Od roku 1811, kdy vešel v platnost rakouský Obecný zákoník občanský, až do roku 1991, kdy byl tento režim z právního řádu vymazán, se v rámci vlastnictví uplatňovalo

11 ustanovení § 2 b) zák. č. 256/2013 Sb. o katastru nemovitostí ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

12 ustanovení § 3 odst. 2) zák. č. 256/2013 Sb. o katastru nemovitostí ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

právo člověka věc opustit. Opuštěná věc se stala věcí ničí.¹³ Občanský zákoník z roku 1964 uváděl, že všechny opuštěné věci připadaly státu a žádná věc se již nemohla stát věcí ničí.¹⁴ Novela zákona z roku 1991 poté toto ustanovení zrušila. Nový občanský zákoník se k této možnosti zániku vlastnictví vrací. Dle ustanovení § 1045 odst. 1 a 2 „věc, která nikomu nepatří, si každý může přivlastnit, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci. Movitá věc, kterou vlastník opustil, protože ji nechce jako svou držet, nikomu nepatří. Opuštěná nemovitá věc připadá do vlastnictví státu.“¹⁵

3.3 Omezení pozemkového vlastnictví

Vzhledem ke zvláštní povaze předmětu vlastnického práva – pozemku – je nutná existence pravidel a zákonů, které nám vymezí, jak k takovému předmětu přistupovat, abychom udrželi jeho funkčnost, bohatství, rozmanitost, a aby nám poskytoval to, co od něj potřebujeme. Hlavním důvodem omezení vlastnického práva je regulace činností člověka. Vlastník pozemku může výkonem svého práva závažným způsobem ovlivňovat (i negativně) životní prostředí.¹⁶ Základními prostředky administrativně právní metody regulace jsou příkazy (facere), zákazy (non facere), a povinnosti něco strpět (pati).¹⁷

Vlastnictví se řadí k právům relativním: Listina základních práv a svobod tuto skutečnost vyjadřuje v článku 4 odst. 2: „Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod (dále jen "Listina") upraveny pouze zákonem.“

V ústavním nálezu ze dne 26.04.2012 se uvádí: „Stávající koncepce ochrany

13 ustanovení § 362 zák. č. 946/1811, všeobecný zákoník občanský, In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 15.03.2013].

14 ustanovení § 453 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění do 31. prosince 1991, In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 15.03.2013].

15 ustanovení § 1045 odst. 1 a 2 zák. č. 89/2012, nového občanského zákoníku, In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 15.03.2013].

16 PŘŮCHOVÁ I., CHYBA J. *Omezení vlastnického práva k pozemku z důvodu obecného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita. 1998. str. 7.

17 PEKÁREK M., PŘŮCHOVÁ I., DUDOVÁ J. a kol. *Právo životního prostředí*. 1. díl. Brno: Masarykova univerzita, 2009. str. 29.

vlastnického práva dle judikatury Evropského soudu pro lidská práva vychází z toho, že ačkoliv Listina ani Protokol č. 1 k Úmluvě neobsahují definici obsahu vlastnického práva, zaručují každému právo vlastnit majetek a přiznávají vlastnickému právu všech účastníků stejný zákonný obsah a ochranu. Současně však zdůrazňuje, že vlastnické právo není absolutně neomezené. Naopak připouští omezení vlastnického práva zákonem z důvodu ochrany práv druhých a ochrany veřejného zájmu, kterým je ochrana lidského zdraví, přírody a životního prostředí. S ohledem na povinnost šetřit podstatu a smysl vlastnického práva (článek 4 odst. 4 Listiny), nesmí být vlastnické právo takto omezeno ve větší než přiměřené míře a pouze tehdy, když je to nezbytné.¹⁸

Česká právní teorie rozlišuje dva druhy omezení vlastnického práva:

Prvním z nich jsou pojmová omezení, tzn. existují stanovené předpisy, které vyplývají z pojmu vlastnictví a platí pro všechny vlastníky. Pojmová omezení vyplývají z Listiny základních práv a svobod, kde se v odstavci 3 článku 11 říká: „Vlastnictví nesmí být zneužito na újmu práv druhých, anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy, výkon vlastnického práva nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem“.

Druhý typ omezení vlastnického práva vyplývá z jeho kontaktu s jiným právem. V tomto případě hovoříme o již zmíněných sousedských vztazích, nebo o zásahu do vlastnického práva v případě stavu nouze.

V ústavním nálezu ze dne 26.04.2012 můžeme vyčíst zmínku o Evropském soudu pro lidská práva, který ve svých rozhodnutích deklaruje, že vlastnické právo není absolutním právem: „čl. 11 Listiny zaručující každému právo vlastnit majetek nelze chápat tak, že vlastnické právo je absolutně neomezené, naopak zákonodárce může vlastnické právo zákonem omezit z důvodu ochrany práv druhých a ochrany obecných zájmů.“¹⁹ Obecné zájmy jsou zde chápány jako veřejné zájmy, které jsou jedním z rozhodujících faktorů pro omezení výkonu vlastnického práva. Ačkoli v souvislosti se zvláště chráněnými územími je hlavním důvodem omezení ochrana přírody a krajiny, vždy je nutné posuzovat oba „protipóly“, neboť ochrana přírody se může dostat

18 Nález ze dne 26.04.2012, sp.zn. IV ÚS 2005/09-1. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

19 Tamtéž, In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting.[vid.23.09.2013].

v konkrétních případech do střetu s veřejným zájmem. Poté je na bedlivém uvážení příslušných orgánů ochrany přírody, který z těchto zájmů bude upřednostněn. O veřejném zájmu a ochraně přírody a krajiny bude řeč v následujících kapitolách.

Protokol č. 1 výše uvedeného ústavního nálezu obsahuje tři způsoby omezení vlastnického práva: 1. zbavení vlastnictví (zpravidla vyvlastnění), 2. úpravu užívání majetku (placení daní a jiných poplatků nebo pokut) a 3. zásah do vlastnického práva.²⁰ Tyto zásahy mohou mít podobu uložení zákazů (např. zákaz stavební činnosti), stanovení omezujících podmínek (např. omezení činnosti dle ustanovení § 66 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny: „orgán ochrany přírody je oprávněn stanovit fyzickým a právnickým osobám podmínky pro výkon činnosti, která by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody, popřípadě takovou činnost zakázat“), uložení příkazu něco činit (např. zásahy k ochraně lesa dle ustanovení § 32 zákona č. 289/1995 Sb. zákona o lesích: „vlastník lesa je povinen provádět taková opatření, aby se předcházelo a zabránilo působení škodlivých činitelů na les“) nebo povinnosti něco strpět.

Jedním z druhů omezení vlastnického práva je vyvlastnění. Jedná se však o krajní veřejnoprávní zásah – nucené omezení. Důsledkem tohoto zásahu je odnětí vlastnického práva dosavadnímu vlastníku a přechod na jiného vlastníka. Zákon č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku vymezuje podmínky pro tento druh zásahu. Dle ustanovení § 1038 lze „ve veřejném zájmu, který nelze uspokojit jinak, a jen na základě zákona, vlastnické právo omezit nebo věc vyvlastnit.“ V případě vyvlastnění věci náleží vlastníkovu plná náhrada odpovídající míře, v jaké byl jeho majetek dotčen. Tato náhrada je peněžitá. Strany se však mohou dohodnout i na jiné formě náhrady.²¹

Jak již napovědělo ustanovení § 1038 občanského zákoníku, omezení vlastnického práva podléhá veřejnému zájmu. Veřejný zájem je pojem, který není v právní teorii jasně definovaný, ačkoli jej nalezneme v mnoha právních úpravách. Zjednodušeně lze říci, že se jedná o veřejně prospěšný zájem, který není v rozporu s platnými právními předpisy. Posouzení, zda se jedná o veřejný zájem, provádí orgány

20 Nález ze dne 26.04.2012, sp.zn. IV ÚS 2005/09-1. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

21 ustanovení § 1039 zák. č. 89/2012 Sb. nového občanského zákoníku. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.02.2013].

veřejné moci. Ústavní soud uvedl, že „je v každém případě nutno bedlivě zvažovat existenci veřejného zájmu opravňujícího k uplatnění usměrňujících opatření, neboť zasahování státu musí respektovat spravedlivou rovnováhu mezi obecným zájmem společnosti na straně jedné a ochranou základních práv jednotlivce na straně druhé. To znamená, že musí existovat odpovídající vztah proporcionality mezi použitými prostředky a sledovanými cíli. V opačném případě, tzn. v případě bezúčelnosti či nepřiměřenosti daného omezení, by se příslušná regulace dostala do zjevného rozporu s článkem 4 odst. 4).“²²

3.4 Zvláště chráněná území

Jedním z nejvýznamnějších nástrojů ochrany přírody a krajiny je ochrana území, která se provádí prostřednictvím zvláště chráněných území. Dle ustanovení § 14 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny jsou tyto oblasti charakterizovány jako „přírodovědecky či esteticky velmi významné nebo jedinečné.“ Právě pro tuto jedinečnost a výjimečnost vyžaduje příroda v těchto oblastech speciální zacházení a ochranu. Z tohoto důvodu jsou vlastníci pozemků zvláště chráněných oblastí vázáni závažnějšími omezeními než vlastníci pozemků mimo tyto oblasti. Vlastníci pozemků, které se nacházejí ve zvláště chráněných územích, se tedy dostávají do nerovného postavení vůči vlastníkům, kteří mají své pozemky mimo zvláště chráněné území. Jedná se však pouze o malý okruh vlastníků, protože zvláště chráněná území zabírají přibližně 15 % celkové rozlohy České republiky.

K omezení vlastnického práva dochází ve stejném okamžiku, kdy právní akt, který vyhláší zvláště chráněné území, nabývá své účinnosti. Nebylo tomu však vždy. Podle právní úpravy účinné do 30. 11. 2009 platila tzv. předběžná ochrana, která trvala od doby zveřejnění návrhu vyhlášení zvláště chráněného území do jeho vyhlášení, nejdéle však po dobu jednoho roku (§ 40 odst. 3) zák. č. 114/1992 Sb.). Cílem této ochrany byla povinnost zdržet se veškerých zásahů do přírody, které by nějakým způsobem poškozovaly či negativně měnily její stav na daném území. V dnešní době

22 Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2001, sp.zn. Pl. ÚS 5/01 (410/2001 Sb.). In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

se předběžná ochrana neuplatňuje, je však příliš brzy říci, zda její zrušení byl krok k lepšímu.²³

Kategorii zvláště chráněných území rozdělujeme podle velikosti území na velkoplošná, kam řadíme národní parky a chráněné krajinné oblasti, a maloplošná, tzn. národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace a přírodní památky.²⁴ Je však třeba poznamenat, že toto rozlišování dle velikosti území se v legislativě neobjevuje, nalezneme jej pouze v odborné literatuře. Dokonce ani reálná velikost území neodpovídá, protože národní přírodní rezervace se svou rozlohou blíží menším chráněným krajinným oblastem. Základním a nejdůležitějším rozlišovacím znakem je tedy přírodní hodnota, tedy výskyt vzácných druhů rostlin a živočichů, a míra zachovanosti ekosystému. Nejvyšší stupeň ochrany a tedy nejintenzivnější a nejstriktnější omezení vlastnického práva se vztahuje na národní parky. Nejmněší restrikce uplatňuje zákon na přírodní rezervace a přírodní památky.

Milan Pekárek hovoří o tom, že v mnoha případech může dojít a dochází k překrývání velkoplošných a maloplošných chráněných území. Tato skutečnost ovlivňuje právní prostředky ochrany a pravomoc orgánů ochrany přírody.²⁵

Zvláště chráněná území jsou vyhlášena závazným právním předpisem (viz str. 12 a 13). Záměr na vyhlášení zvláště chráněných území je písemně oznámen orgánem ochrany přírody obcím, krajům, vlastníkům a nájemcům pozemků dotčených zamýšlenou ochranou (dle ustanovení § 40 zákona č. 114/1992 Sb.). Vlastníci mají právo vznést proti tomuto vyhlášení výhrady, které je orgán ochrany přírody povinen posoudit. Případné námitky mohou podat pouze takové subjekty, které jsou navrhovanou ochranou dotčeny, a to ve výkonu svých práv a povinností. Námitky se podávají do 90 dnů od předložení návrhu orgánu ochrany přírody, který je příslušný k vyhlášení zvláště chráněného území. V případě národních parků a chráněných krajinných oblastí jsou námitky podávány na Ministerstvo životního prostředí. O námitkách bývá rozhodnuto do 60 dnů od uplynutí lhůty pro jejich podání. Pokud

23 KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012. str. 112.

24 PEKÁREK, Milan. a kol. *Pozemkové právo*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň, 2010. str. 292.

25 Tamtéž, str. 292.

je k námitce přihlédnuto, návrh na vyhlášení zvláště chráněného území je dle této námítky upraven.

Pokud vlastník upozorní na újmu, která mu může v souvislosti s podmínkami ochrany vzniknout, je vhodné zřídit k dodržení ochranného režimu na pozemku věcné břemeno. Tato možnost je však umožněna pouze pro přírodní rezervace a přírodní památky. U vyšších kategorií zvláště chráněných oblastí není možné dospět mezi vlastníkem a orgánem ochrany přírody ke smírnému řešení. Vyhlášení zvláště chráněného území tedy nabývá charakteru nuceného omezení vlastnického práva, za které by měla být poskytnuta náhrada.

3.4.1 Kategorie zvláště chráněných území (ZCHÚ)

Národní parky (NP) jsou dle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (dále ZOPK) definovány jako „rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam.“ Jsou vyhlášovány zákonem a v současné době máme na území České republiky čtyři národní parky: NP Krkonoše, NP Šumava, NP Podyjí a NP České Švýcarsko. Jejich zřízení má za cíl, co nejlépe chránit, zachovat, ale také zlepšovat přírodní poměry. Využití NP musí být rovněž v souladu s vědeckými a výchovnými cíli sledovanými jejich vyhlášením.²⁶

Dle ustanovení § 4 zřizovacích předpisů, jsou území národních parků rozčleněna na tři zóny:

- do 1. zóny (přísná přírodní) se zařazuje území s nejvýznamnějšími přírodními hodnotami v národním parku, zejména přirozené nebo málo pozměněné ekosystémy vhodné pro rychlou obnovu samořídících funkcí. Cílem je uchování či obnova samořídících funkcí ekosystémů a omezení lidských zásahů do přírodního prostředí k udržení tohoto stavu.

- do 2. zóny (řízená přírodní) se zařazuje území s významnými přírodními

26 ustanovení § 15 odst. 2) zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

hodnotami, člověkem převážně pozměněné lesní a zemědělské ekosystémy vhodné pro omezené, přírodě blízké a šetrné lesní či zemědělské využívání. Cílem je udržení přírodní rovnováhy, co nejširší druhové rozmanitosti a postupné přiblížení lesních ekosystémů přirozeným společenstvům. Tato zóna se také využívá k turistice a rekreaci, která není v rozporu s posláním národního parku.

- do 3. zóny (okrajová) se zařazuje území člověkem značně pozměněných ekosystémů a střediska soustředěné zástavby. Cílem je udržet a podporovat využívání této zóny pro trvalé bydlení, služby, zemědělství, turistiku a rekreaci, pokud to není v rozporu s posláním národního parku.²⁷

Orgán ochrany přírody zřídil tzv. radu národního parku, jejíž pravomoce jsou ustanoveny v § 20 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb.: „projednání a posouzení všech důležitých dokumentů ochrany a řízení národního parku a jeho ochranného pásma, zejména členění území národního parku do zón ochrany přírody, plánu péče, návštěvního řádu, způsobu péče o les a územních plánů.“ Jedná se o iniciativní a konzultační orgán, jehož členy jsou „delegovaní zástupci obcí a krajů a v horských oblastech zástupci Horské služby, na jejichž území se národní park a jeho ochranné pásmo rozkládá. Další členy rady jmenuje orgán ochrany přírody národního parku z nejvýznamnějších právnických a fyzických osob s podnikatelskou činností na území národního parku, zejména z oblasti lesnictví, zemědělství, obchodu a cestovního ruchu, odborníků z vědeckých a odborných pracovišť, popřípadě z jiných orgánů státní správy.“²⁸

Chráněné krajinné oblasti (CHKO) jsou dle ustanovení § 25 odst. 1 ZOPK definovány jako „rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení.“ Vyhlášují se vládním nařízením, v současné době máme na území České republiky 25 CHKO, například CHKO Šumava, CHKO Moravský kras nebo CHKO Labské pískovce.

27 ustanovení § 4 zákona č. 163/1991 Sb., 164/1991 Sb., 165/1991 Sb., In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

28 ustanovení § 20 odst. 2 zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

Obdobně jako u NP jsou i CHKO rozděleny na jednotlivé zóny s různými stupni ochrany, v rámci CHKO se stanoví tři, výjimečně čtyři ochranné zóny. V ustanovení § 3 odst. 1 a 2 zřizovacího předpisu je uvedeno: „metody a způsoby ochrany a využívání krajiny a jejich přírodních zdrojů jsou diferencovány podle rozdělení oblasti do třech (čtyř) zón vymezených s ohledem na přírodní hodnoty. Vymezení jednotlivých zón je stanoveno v mapě, která tvoří přílohu 2 této vyhlášky.“²⁹ Zřizovací předpisy tedy obsahují přílohu, ve které je znázorněna mapa konkrétního chráněného území, kterého se dokument týká, s rozlišením na jednotlivé zóny ochrany. Jako příklad můžeme uvést rozlišení na zóny CHKO Český ráj, která byla vyhlášena nařízením vlády č. 508/2002 Sb.:

- do I. zóny se zařazuje území s nejvýznamnějšími přírodními hodnotami, zejména přirozené nebo málo pozměněné ekosystémy a další mimořádně hodnotná území, zejména vybrané části územního systému ekologické stability krajiny nadregionálního a regionálního významu. Cílem je uchování nebo postupná obnova samořídících funkcí a omezení lidských zásahů do přírodního prostředí na nejnižší možnou míru.

- do II. zóny se zařazují území hospodářsky využívaných lesních a zemědělských ekosystémů s místně uchovalými přírodními hodnotami vhodná pro hospodářské využívání k přírodě šetrným způsobem. Dále se do této zóny začleňují i území nezbytná pro uchování přírodních hodnot v I. zóně. Cílem je udržení přírodních hodnot a postupné zvyšování druhové a prostorové rozmanitosti ekosystémů, zejména vytvářením funkčního systému ekologické stability.

- do III. zóny se zařazují člověkem značně pozměněné ekosystémy, intenzivně využívané lesní a zemědělské pozemky a nesouvisle zastavěná území sídel s územní rezervou. Cílem je udržení a podpora využívání pro ekologicky optimalizované lesní hospodářství a zemědělství a vhodné formy turistiky a rekreace.

- do IV. zóny se zařazují člověkem poškozené části přírody a souvisle zastavěná území sídel s územní rezervou a navazující obdělávaná zemědělská půda.

Národní přírodní rezervace (NPR) jsou zřizovány vyhláškou ministerstva.

²⁹ ustanovení § 3 odst. 1) vyhlášky č. 157/1991 Sb. o zřízení chráněné krajinné oblasti Broumovsko. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

Dle ustanovení § 28 odst. 1 ZOPK se národní přírodní rezervací označuje „menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku“. Do národních přírodních rezervací byly původně na základě vyhlášky Ministerstva životního prostředí převedeny vybrané státní rezervace, chráněné přírodní výtvořy a chráněné přírodní památky.³⁰ Využívání NPR je možné pouze v případě, že se jím uchová či zlepší dosavadní stav přírodního prostředí.³¹

Jelikož se jedná o menší územní plochy, nehovoříme již o jednotlivých zónách ochrany, v případě (národních) přírodních rezervací a (národních) přírodních památek existuje pouze jedna zóna ochrany.

V současné době máme na území přes sto národních přírodních rezervací, např. Adršpašsko-teplické skály, Božídárské rašeliniště nebo Boubínský prales. Mnohdy již v samotném názvu je určen význam a zajímavost národní přírodní rezervace (rašeliniště, prales). Jako příklad můžeme uvést Národní přírodní rezervaci Rašeliniště Jizerky – jedná se o území o rozloze 112,2 hektarů. Předmětem ochrany je komplex podmáčených smrčín, klečových porostů a bezlesých vrchovišť, kde se vyskytují ohrožené druhy rostlin a šterkopiscité náplavy podél meandrující říčky Jizerky, které obsahují množství minerálů.³²

Přírodní rezervace (PR) jsou významné oblasti především z národního hlediska. Jejich důležitost a hodnota nepřekračuje hranice České republiky. Jsou vyhlášovány nařízením nebo vyhláškou orgánů, které jsou k vyhlášení kompetentní. Dle ustanovení § 33 odst. 1 ZOPK jsou jimi označena „menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekologických systémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast.“ Na území České republiky je evidováno zhruba 800 přírodních rezervací.

Národní přírodní památka (NPP) bývá obvykle menší územní rozlohy. Jejím

30 PRŮCHOVÁ, Ivana. Právní režim ochrany přírody a krajiny. Brno: Masarykova Univerzita – Právnická fakulta, 1993. str. 20.

31 § 28 odst. 2) zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

32 Webové stránky Libereckého kraje. Národní přírodní rezervace Rašeliniště Jizerky. Dostupné z <http://www.liberecky-kraj.cz/dr-cs/6667-narodni-prirodni-rezervace-raseliniste-jizerky.html>. [23.09.2013].

cílem je uchovat a zachovat určitou specifickou objektu. Nehovoříme již o celém ekosystému, ale pouze o jeho části. Hodnota tohoto objektu může být nejen estetická, ale i vědecká nebo historická. V této kategorii můžeme nalézt rozličné druhy chráněných objektů, např. strom, rašeliniště, arboretum, naleziště nerostů, a další.

Dle ustanovení § 35 odst. 1) je NPP vymezena jako „přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, dále naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, které mají národní nebo mezinárodní ekologický, vědecký či estetický význam, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.“³³ NPP jsou zřizovány vyhláškou Ministerstva životního prostředí. V současnosti evidujeme na území České republiky přes 100 národních přírodních památek.

Přírodní památka (PP) je vymezena podobně jako národní přírodní památka s tím rozdílem, že její význam je dán regionálním určením.³⁴ PP se vyhláší nařízením nebo vyhláškou kompetentních orgánů. Ochranné podmínky pro PP stanovuje orgán ochrany přírody společně s jejím vyhlášením.

Ochranná pásma zvláště chráněných území se vyhláší za účelem ochrany zvláště chráněných území před okolními vlivy, které by mohly zvláště chráněnou přírodu a životní prostředí narušit. Tato pásma omezují vlastníka dotčených pozemků ve výkonu svých práv. Ochranná pásma jsou vyhlášena orgány, které vyhláší zvláště chráněné území. Tyto orgány rovněž stanoví činnosti a zásahy, ke kterým je třeba jejich souhlasu. Pokud se ochranné pásmo národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace a přírodní památky nevyhlásí, je jím území do 50 m od hranic zvláště chráněného území.³⁵

33 ustanovení § 16 odst. 1) h), zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

34 ustanovení § 36 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

35 ustanovení § 37 odst. 1 zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

3.5 Natura 2000

V souvislosti s omezením vlastnického práva, ochranou přírody a s kategoriemi zvláště chráněného území, je nutné zmínit soustavu NATURA 2000, a to z toho důvodu, že některá zvláště chráněná území spadají do sítě této organizace a vztahují se tak na ně další omezení.

Základem pro soustavu Natura 2000 jsou směrnice č. 79/409/EHS Směrnice Rady o ochraně volně žijících ptáků a 92/43/EHS Směrnice Rady o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Obě směrnice byly přeneseny do zákona č. 114/1992 Sb. novelou, která má podobu zákona č. 218/2004 Sb.³⁶

Pod pojmem Natura 2000 se rozumí soubor lokalit, jejímž cílem je chránit ohrožené druhy rostlin, živočichů a přírodních stanovišť. V publikaci Tomáše Kocourka je definována jako „evropská soustava území, jejichž cílem je zachovat typy evropských stanovišť a stanoviště evropsky významných druhů v jejich přirozeném areálu.“³⁷ Milan Pekárek vychází ze Směrnice Rady 92/43/EHS a definuje Naturu 2000 jako „celistvou evropskou soustavu území se stanoveným stupněm ochrany, která umožňuje zachovat přírodní stanoviště a stanoviště druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska ochrany nebo popřípadě umožní tento stav obnovit.“³⁸

Z uvedených definic lze tedy Naturu 2000 charakterizovat jako soustavu území celoevropského významu, jejímž cílem je zachovat a rozvíjet stanoviště a druhy v jejich přirozeném teritoriu. Na území České republiky je soustava tvořena ptačími oblastmi a evropsky významnými lokalitami.

Cílem soustavy je ochrana biologické rozmanitosti rostlin, živočichů a stanovišť na evropském území, začlenění hodnotných oblastí České republiky do celoevropského měřítka. Byla zřízena pro zachování nejvýznamnějších a nejcenějších přírodních

36 PEKÁREK, M. - PRŮCHOVÁ, I. - DUDOVÁ, J. *Právo životního prostředí I. Díl. 2.* přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. str. 298.

37 KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí.* Praha: Leges, 2012, str. 115-116.

38 PEKÁREK, M. - PRŮCHOVÁ, I. - DUDOVÁ, J. *Právo životního prostředí I. Díl. 2.* přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. str. 298.

lokalit na území Evropské unie.

Dle ustanovení § 45a odst. 1) zákona č. 114/1992 Sb. ZOPK lze mezi evropsky významné lokality řadit „lokality, které v biografické oblasti nebo oblastech, k nimž náleží, významně přispívají k udržení nebo obnově příznivého stavu alespoň jednoho evropsky významného druhu z hlediska jejich ochrany, nebo k udržení biologické rozmanitosti biografické oblasti.“ Takové lokality stanoví vláda nařízením.

Jako ptačí oblasti se dle ustanovení § 45e odst. 1 vymezují oblasti, které jsou „nejvhodnější pro ochranu z hlediska výskytu, stavu a početnosti populací těch druhů ptáků vyskytujících se na území České republiky a stanovených právními předpisy Evropských společenství, které stanoví vláda nařízením.“ Cílem je zachování druhů, jejich přežití a rozmnožování.

4. Omezení vyplývající z režimu zvláště chráněných území

Dle vyjádření M. Pekárka je „regulace pozemkových vztahů z důvodu ochrany přírody nadčasovou otázkou.“³⁹ Nezbyvá než souhlasit. Vlastnické právo k pozemku je důležitým právním institutem, který se významným způsobem podílí na fungování společnosti a mezilidských vztahů. V průběhu historického vývoje docházelo k omezování pozemkového vlastnictví z důvodu soukromého ale také veřejného zájmu. Dle ustanovení § 58 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny je „ochrana přírody a krajiny veřejným zájmem. Každý je povinen při užívání přírody a krajiny strpět omezení vyplývající z tohoto zákona.“

Výše uvedený zákon č. 114/1992 Sb. obsahuje množství pravidel týkajících se omezení pozemkových vztahů z důvodu ochrany přírody a krajiny: druhá část zákona stanovuje obecné ochranné podmínky a v části třetí jsou uvedeny zvláštní ochranné podmínky, do kterých spadají zvláště chráněná území.

V souvislosti se základními ochrannými podmínkami uvádí ústavní rozsudek ze dne 22.1.2009, spis. zn. 6 As 7/2005-117 následující: „obecná ochrana přírody je vymezena v části druhé citovaného zákona a podle ustanovení § 12 zařazeného v této části zákona je obecně chráněn i krajinný ráz, tedy zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu.“⁴⁰

Omezení, která v zákoně nalezneme, mají buďto formu zákazu, nebo formu výčtu činností vázaných na souhlas orgánů ochrany přírody.

Hovoříme-li o omezení vlastnického práva ve zvláště chráněných územích dle zákona č. 114/1992 Sb. ZOPK, hovoříme tak o základní ochranné podmínce. Jedná se o podmínky, které jsou společné pro všechna území v dané kategorii.

Kromě zákona o ochraně přírody a krajiny obsahují omezení vlastnického práva také právní dokumenty, kterými byla daná území vyhlášena – v tomto případě hovoříme

39 PEKÁREK, M. - PRŮCHOVÁ, I. - DUDOVÁ, J. *Právo životního prostředí I. Díl. 2.* přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. str. 286.

40 Rozsudek ze dne 22.1.2009, spis. zn. 6 As 7/2005-117. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

o bližších podmínkách ochrany.⁴¹ Ve zřizovacích dokumentech jsou zohledněny specifické rysy dané lokality, nalezneme zde podmínky stanovené individuálně pro konkrétní chráněné území.

Základní omezení společná pro všechna zvláště chráněná území, která se týkají pozemkového vlastnictví a která nalezneme právě v zákoně č. 114/1992 Sb. ZOPK, lze rozčlenit do několika okruhů, které detailně ve své publikaci Omezení vlastnického práva k pozemkům popsal Tomáš Kocourek: Na prvním místě hovoříme o omezeních či dokonce zákazech, které se týkají hospodaření na pozemcích. Dalším okruhem omezení jsou zákazy, které se týkají stavební činnosti. Poslední okruh omezení se vztahuje na každého, tedy i návštěvníky těchto území, hovoříme například o zákazu vjíždět mimo cesty, sbírat rostliny, chytat živočichy a podobně.⁴²

Jak již bylo uvedeno výše, kategorie zvláště chráněného území lze dělit dle velikosti plochy na velkoplošná a maloplošná. Intenzita omezení pozemkového vlastnictví je odstupněna dle kategorizace zvláště chráněných územích. Národní parky a chráněné krajinné oblasti spadají do té kategorie, na které se vztahují nejprísrnější opatření a pravidla.

4.1 Národní parky

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny stanovuje množství zákazů a omezení činností prováděných na území národních parků. Výčet těchto činností je uveden v § 16 zákona: je zakázáno „hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch.“ Jak bylo uvedeno výše, cílem zřizování národních parků je zachování zdravého stavu životního prostředí, právě z toho důvodu jsou zakázány veškeré chemické či jiné technologické zásahy, který by mohly vážně poškodit biosféru (jak vyplývá z výše uvedeného ustanovení). Dále je zakázáno „povolovat nebo

41 KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012, str. 112.

42 Tamtéž, str. 112.

uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů, zavádět intenzivní chovy zvěře, například obory, bažantnice, kromě záchranných chovů, těžit nerosty, horniny a humolity kromě stavebního kamene a písku pro stavby na území národního parku⁴³ a další. Je logické, že dané území je vyhlášeno jako zvláště chráněné právě pro jedinečnost výskytu vzácného druhu rostlin či živočichů.

V souvislosti s hospodařením, tzn. údržbou pozemků, je zakázáno „měnit současnou skladbu a plochu kultur, nevyplývá-li změna z plánu péče o národní park, dále hnojit, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady.“⁴⁴ Hospodaření s pozemky má za cíl udržet současný stav přírody v národních parcích a zachovat druhy rostlin a živočichů, které na daném území žijí.

Hospodaření v souvislosti s lesními pozemky je regulováno ustanovením § 22 odst. 1): „Lesy v národním parku nelze zařazovat do kategorie lesů hospodářských.“ Těžba dřeva je v národních parcích zakázána, lesy v národních parku spolu s ostatními dřevinami, rostlinami a zvířectvem pouze vytváří ekosystém daného území. Ustanovení o zásazích proti škůdcům a o případech mimořádných okolností a nepředvídatelných škod lze použít jen se souhlasem orgánu ochrany přírody.

Základní ochranné podmínky se nevztahují pouze na floru, ale předmětem omezení je i vztah k fauně. Výkon práva myslivosti nebo rybářství na území národních parků je vázán zvláštními předpisy. Zákon č. 449/2001 Sb. o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, v ustanovení § 4 uvádí omezení směřující k zachování druhu zvěře⁴⁵ a v ustanovení § 5 definuje zákazy vedoucí k zachování druhů zvěře:

- a) vypouštět do honiteb jedince druhů zvěře, které jsou drženy ve farmových chovech, nebo jejich mláďata,
- b) vypouštět do honiteb zvěř a zvířata získaná křížením mezi druhy zvěře a mezi druhy hospodářských zvířat,

43 ustanovení § 16 zák.č. 114/1992 Sb. ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

44 ustanovení § 16 odst. 2) písm. c) a d) zák.č. 114/1992 Sb. ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

45 Dle ustanovení § 4 zák. č. 449/2001 o myslivosti ve znění novely č. 501/2012 Sb. a 344/2013 Sb: *Orgán státní správy myslivosti může z důvodu obecného zájmu omezit v některých honitbách obvyklý způsob jejich myslivského užívání, stanovit jeho podmínky nebo vydat pokyny pro myslivecké hospodaření v takových honitbách.* In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.03.2014].

- c) vypouštět do honiteb zvěř, která byla chována v zajetí; výjimku z tohoto zákazu může povolit orgán státní ochrany přírody,
- d) zavádět v honitbě další druhy zvěře bez předchozího souhlasu orgánu státní správy myslivosti po vyjádření orgánu státní ochrany přírody.

Právo rybářství upravuje zákon č. 99/2004 Sb. o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské stráž, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybníkářství) ve znění novely 501/2012 Sb.

Výkon práva myslivosti a rybářství není zakázán, nicméně orgán ochrany přírody může tento výkon částečně nebo celoplošně omezit či dokonce vyloučit.⁴⁶

Zákon č. 114/1992 Sb. neopomíjí vlastnická práva státu: „Lesy, lesní půdní fond, vodní toky a vodní plochy na území národních parků, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve státním vlastnictví, nelze zcizit. Tímto nejsou dotčena práva fyzických osob dle předpisů o majetkové restituci.“⁴⁷

Vlastník pozemků musí jednat v souladu s veřejným zájmem a především v souladu s rozhodnutím orgánu ochrany přírody. S tímto souhlasem poté může provádět zásahy do životního prostředí. Tyto zásahy jsou konkrétně vymezeny ve zřizovacích listinách národních parků. Jen se souhlasem orgánu ochrany přírody lze na území národního parku:

- a) vypouštět uměle odchované jedince živočišných druhů nebo znovu zavádět původní rostlinné a živočišné druhy,
- b) zřizovat, měnit či rušit vodohospodářská díla, provádět úpravu a údržbu vodních toků a jiných vodních ploch,
- c) budovat nové či rekonstruovat stávající povrchové odvodnění pozemků,
- d) provádět změny ve využití území včetně změn současné skladby a ploch kultur pozemků,
- e) provádět stavbu silnic, místních komunikací, lesních cest a svážnic,
- f) provádět geologické průzkumy a geologické práce,
- g) ukládat odpady, které mají původ na území národního parku,

46 ustanovení § 21 zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

47 ustanovení § 23 zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

- h) těžit stavební kámen a písek pro stavby v národním parku,
- i) provádět vápnění pozemků ležících vně zastavěných částí obcí,
- j) pořádat vyhlídkové lety vzdušnými dopravními prostředky,
- k) zřizovat nové pohraniční přechody,
- l) zřizovat lyžařské vleky a vytyčovat zimní běžecké tratě,
- m) vyznačovat turistické a cyklistické cesty a místa pro parkování,
- n) sbírat léčivé rostliny kromě zvláště chráněných,
- o) schvalovat lesní hospodářské plány a plány mysliveckého hospodaření.⁴⁸

4.2 Chráněné krajinné oblasti

Jak již bylo uvedeno výše, území CHKO je rozčleněno na jednotlivé zóny ochrany. Zákon vymezuje jak zákazy společné pro všechny zóny, tak pro každou zón zvlášť: dle ustanovení § 26 odst. 1) ZOPK je na celém území chráněných krajinných oblastí zakázáno: „zneškodňovat odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, tábořit a rozdělovat ohně mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, vjíždět a setrvávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace, povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů, používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti, stavět nové dálnice, sídelní útvary a plavební kanály“ a další.

Na území první zóny chráněné krajinné oblasti je dle ustanovení § 26 odst. 2) zakázáno „umísťovat a povolovat nové stavby, povolovat a měnit využití území, měnit současnou skladbu a plochy kultur, hnojit pozemky, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady a těžit nerosty a humolity.“

Na území druhé a třetí zóny chráněné krajinné oblasti je dle ustanovení § 26 odst. 3) zakázáno „hospodařit na pozemcích mimo zastavěná území obcí způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou

48 ustanovení § 5 odst. 2 nařízení vlády č. 163/1991 Sb., kterým se zřuzuje Národní park Šumava a stanoví podmínky jeho ochrany. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch, používat biocidy, měnit vodní režim či provádět terénní úpravy značného rozsahu, dále zavádět intenzivní chovy zvířat a pořádat soutěže na jízdních kolech.“

V ustanovení § 5 zřizovacích předpisů jsou vymezeny konkrétní vymezení a zákazy týkající se vlastnického práva k pozemkům, které mohou být v případě nutnosti povoleny pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody. S tímto souhlasem mohou pozemkoví vlastníci:

- a) vyznačovat turistické, cyklistické, jezdecké a běžecké tratě,
- b) provádět leteckou aplikaci hnojiv, chemických látek nebo chemických přípravků,
- c) umísťovat informační, reklamní a propagační zařízení mimo zastavěné území obcí;
toto ustanovení se nevztahuje na umísťování dopravních značek a dopravních zařízení na pozemních komunikacích,
- d) vyznačovat místa pro parkování motorových vozidel podle zvláštních právních předpisů mimo zastavěná území obcí,
- e) pořádat sportovní, rekreační a jiné hromadné akce mimo místa k tomu určená,
- f) provádět horolezectví a létání na padácích a závěsných kluzácích,
- g) provádět jezdectví a cyklistiku mimo pozemní komunikace a místa k tomu určená,
- h) upravovat koryta vodních toků,
- i) povolovat hornickou činnost, činnost prováděnou hornickým způsobem nebo těžbu humolity.⁴⁹

Tyto podmínky jsou v každém zřizovacím dokumentu stejné, mohou se lišit pouze v počtu, např. v nařízení vlády č. 70/2005 Sb. nařízení vlády, kterým se zřizuje Chráněná krajinná oblast Český les nalezneme v § 5 zákaz zřizovat nové hraniční přechody a rozšiřovat využití stávajících hraničních přechodů.

⁴⁹ ustanovení § 5 nařízení vlády č. 508/2002 Sb., kterým se vyhláší Chráněná krajinná oblast Český ráj. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

4.3 Národní přírodní rezervace

Základní ochranné podmínky pro území národních přírodních rezervací jsou obdobné jako u velkoplošných chráněných území, jejich cílem je rovněž neznečišťovat a nenarušovat současný stav přírody a životního prostředí. Nicméně princip ochrany národních přírodních rezervací je mnohdy přísnější než u národních parků. Příkladem může být srovnání ustanovení § 16 odst. 1 písm. i) a § 29 písm. g). U národních parků jsou povoleny záchranné chovy zvířete, kdežto u národních přírodních rezervací povoleny nejsou.⁵⁰

Opět zde nalezneme zákaz „hospodaření způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch, provádět chemizaci, změnu vodního režimu a terénní úpravy.“⁵¹

Na území národních přírodních rezervací je stejně jako u národních parků zakázáno „povolovat a umisťovat stavby, těžit nerosty a humolity, povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů, vstupovat a vjíždět mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vlastníků a nájemců pozemků, osob zajišťujících lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu, při výkonu této činnosti, povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů, provozovat horolezectví, létání na padácích a závěsných kluzácích a jezdit na kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody, zavádět intenzivní chovy zvířete, například obory, farmové chovy a bažantnice a používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti, vjíždět motorovými vozidly, kromě vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu, sbírat

50 ustanovení § 16 a § 29 zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

51 ustanovení § 29 zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

či odchyťávat rostliny a živočichy, tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody, a měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany národní přírodní rezervace.⁵²

Zásadní rozdíl mezi národními přírodními rezervacemi a velkoplošnými chráněnými územími spočívá v právu myslivosti a rybářství. V případě NP a CHKO není výkon práva myslivosti a rybářství zákonem vyloučen. Kdežto u národních přírodních památek se smí toto právo vykonávat pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody.

Opět je v souvislosti s ochrannými podmínkami na území národních přírodních rezervací vymezeno vlastnické právo státu: „Lesy, lesní půdní fond, vodní toky, vodní plochy a nezastavěné pozemky na území národních přírodních rezervací, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve státním vlastnictví, nelze zcizit. Tím nejsou dotčena práva fyzických a právnických osob podle předpisů o majetkové restituci.“⁵³

4.4 Přírodní rezervace

Ochranné podmínky, které jsou uvedeny v § 34 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny se vztahují především na zákazy užívání intenzivní technologie, užívání biocidů, dále zákazu povolovat a umisťovat stavby, povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů, sbírat či odchyťávat rostliny a živočichy, kromě výkonu práva myslivosti a rybářství, či sběru lesních plodů, a měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími ochrannými podmínkami ochrany přírodní rezervace.

Výkon práva myslivosti a rybářství může být na území přírodních rezervací příslušným orgánem omezen, pokud tento výkon je v rozporu s podmínkami ochrany území přírodní rezervace.⁵⁴ Výkon práva tedy zakázán, jak tomu bylo v národních

52 ustanovení § zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

53 ustanovení § 31, zák. č. 114/1992 Sb, o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

54 ustanovení § 34 odst. 2), zák. č. 114/1992 Sb, o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

přírodních rezervací.

Nezastavěné pozemky, které se zde nacházejí a které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve státním vlastnictví, lze zcizit jen se souhlasem Ministerstva životního prostředí (dle ustanovení § 33 odst. 2 ZOPK).

4.5 Národní přírodní památka

V případě NPR a PP chybí taxativní výčet zákazů, se kterými se setkáváme v případě jiných kategorií zvláště chráněných území. Jediný zákaz je definován v § 35 odst. 2) zák. č. 114/1992 Sb. „změny či poškozování národních přírodních památek či jejich hospodářské využívání, pokud by tím hrozilo jejich poškození, je zakázáno.“

Ochrana státního vlastnictví je ustanovena v § 35 odst. 3): „Lesy, lesní půdní fond, vodní toky, vodní plochy a nezastavěné pozemky na území národních přírodních památek, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve státním vlastnictví, nelze zcizit. Tím nejsou dotčena práva fyzických a právnických osob podle předpisů o majetkové restituci.“

4.6 Přírodní památka

Obdobně jako u národní přírodní památky se nesetkáváme s taxativním výčtem zákazů. Jediné omezení je ustanoveno v § 36 odst. 2): „změna nebo poškozování přírodní památky nebo její hospodářské využívání vedoucí k jejímu poškození jsou zakázány.“

Nezastavěné pozemky, které jsou ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve vlastnictvím státu, lze zcizit jen se souhlasem Ministerstva životního prostředí. Nejsou dotčena práva fyzických a právnických osob podle předpisů o majetkové restituci.⁵⁵

55 Dle ustanovení § 36 odst. 3) zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

4.7 Ochranná pásma zvláště chráněných území

V souvislosti s ochrannými pásmy zvláště chráněného území je nutné uvést jedinou ochrannou podmínku uvedenou v ZOPK. Dle ustanovení § 37 odst. 2): „ke stavební činnosti, terénním a vodohospodářským úpravám, k použití chemických prostředků a změnám kultury pozemků v ochranném pásmu je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody.“

5. Omezení pozemkového vlastnictví v režimu Natura 2000

Vytváření soustavy evropsky významných lokalit na území České republiky je velmi komplikovaný a časově náročný proces. Z tohoto důvodu bylo nutné stanovit ochranné podmínky pro dané území ještě před tím, než bylo vyhlášeno do soustavy Natura 2000. Hovoříme tak o termínu předběžná ochrana evropsky významných lokalit.⁵⁶ Jedná se o období, kdy je daná lokalita zařazena do národního seznamu⁵⁷ a končí buďto dnem vyhlášení za evropsky významnou lokalitu a zařazení do evropského seznamu nebo zamítnutím jejího zařazení. Délka tohoto období není přesně určená, zákon definuje pouze omezení, které je nutné na tomto území dodržovat: „Evropsky významné lokality jsou chráněny před poškozováním a ničením. Využívají se pouze tak, aby nedošlo k závažnému nebo nevratnému poškození nebo ke zničení evropských stanovišť anebo stanovišť evropsky významných druhů vyžadujících územní ochranu tvořících jejich předmět ochrany a aby nebyla narušena jejich celistvost. K zásahům, které by mohly vést k takovým nežádoucím důsledkům, si musí ten, kdo tyto zásahy zamýšlí, předem opatřit souhlas orgánu ochrany přírody.“⁵⁸ Dle ustanovení § 45b odst. 1) „poškozování evropsky významné lokality zařazené do národního seznamu a sporné lokality⁵⁹ je zakázáno. [...] Výjimku z tohoto zákazu může udělit orgán ochrany přírody pouze v naléhavých důvodech převažujícího veřejného zájmu. Orgán, který výjimku udělil, o tom neprodleně informuje Ministerstvo životního prostředí.“⁶⁰

Ministerstvo životního prostředí rovněž zajišťuje (pro zachování nebo zlepšení

56 PEKÁREK, Milan a kolektiv. *Pozemkové právo*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2010, str. 297.

57 Evropsky významné lokality jsou do národního seznamu v souladu s § 45a odst. 2) ZOPK zařazovány nařízením vlády. Dne 14. října 2013 bylo vyhlášeno nařízení vlády č. 318/2013 Sb. o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit s účinností ke dni 29. října 2013. Celkový počet EVL českého národního seznamu je 1075. Následně jsou jednotlivé národní seznamy překlápěny do tzv. Evropského seznamu - dostupné z http://www.mzp.cz/cz/evropsky_vyznamne_lokality (30.03.2014)

58 ustanovení § 45 c odst. 2 zák.č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

59 Tzn. navržená na základě odborných podkladů, ale dosud nezařazená do národního seznamu.

60 ustanovení § 45b odst. 1) zák.č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

dochovaného stavu předmětů ochrany) souhrn doporučených opatření.⁶¹ Tato opatření ministerstvo předává do ústředního seznamu ochrany přírody a zveřejňuje je na portálu veřejné zprávy.

Jakmile je evropsky významná lokalita zařazena do seznamu, je třeba dokončit její ochranu. Hovoříme o třech možnostech:

V první řadě se jedná o smluvní ochranu, o které jsou vlastníci pozemků informováni formou veřejné vyhlášky ve Sbírce zákonů. Území, která jsou chráněná smluvní ochranou, mají povahu maloplošných zvláště chráněných území. Pro evropsky významné lokality lze namísto vyhlášení (národní) přírodní rezervace, (národní) přírodní památky nebo památného stromu, včetně jejich ochranných pásem, prohlásit území za chráněné nebo strom za památný, pokud již nejsou zvláště chráněny podle ZOPK. Písemná smlouva je uzavřena mezi vlastníkem dotčeného pozemku a příslušným orgánem ochrany přírody. Smluvně lze chránit i stromy nebo jiná území se soustředěnými přírodními hodnotami, kde jsou zastoupeny významné či jedinečné ekosystémy v rámci příslušné biogeografické oblasti nebo stanoviště vzácných či ohrožených druhů živočichů a rostlin, pokud již nejsou chráněny podle tohoto zákona.⁶² Tato smlouva musí obsahovat ochranné podmínky chráněného území nebo památného stromu a způsob jejich péče.

Další možností ochrany je vyhlášení zvláště chráněného území. Jedná se však o evropsky významnou lokalitu a s tímto vědomím je třeba k tomuto území přistupovat.

Třetí možností ochrany je tzv. základní ochrana. Jedná se o obdobu základních podmínek zvláště chráněného území, tzn. ochrana před poškozením a ničením evropských stanovišť a stanovišť evropsky významných druhů.

Je třeba připomenout, že lokalita je chráněna jako celek. Je tedy nutné dbát na ochranu celistvosti. Zásahy, které by mohly vést k narušení lokality jako celku, jsou možné pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody.

V případě ptačích oblastí zákon nestanovuje žádné obecné ochranné podmínky. Hovoříme pouze o bližších ochranných podmínkách, tzn. určené činnosti, které jsou

61 ustanovení § 45c odst. 3) zák.č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

62 ustanovení § 39 odst. 1) zák.č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

vázány na souhlas příslušného orgánu ochrany přírody. Tyto činnosti jsou vymezeny ve zřizovacích předpisech, které ptačí oblasti vyhlášují. Např. v ustanovení § 3 nařízení vlády č. 599/2004, kterým se vymezuje Ptačí oblast Jeseníky je uvedeno následující: „pouze s předchozím souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody lze v ptačí oblasti, mimo současně zastavěné a zastavitelné území obcí:

- a) vyznačovat nové turistické, cyklistické, lyžařské trasy a jezdecké stezky,
- b) provádět činnosti vyvolávající změnu výše ustálené hladiny povrchové a podzemní vody, která by mohla způsobit změnu biotopu druhu, pro který je ptačí oblast zřízena,
- c) měnit druh pozemků a způsoby jejich využití

Předchozí souhlas příslušného orgánu ochrany přírody k činnostem podle odstavce 1 písm. b) není třeba, jde-li o postup v souladu s manipulačními řády vodních děl.⁶³

Při vymezení ochranných podmínek ptačí oblasti je třeba zohlednit hospodářské požadavky, požadavky rekreace a sportu a rozvojové záměry dotčených obcí a krajů dle územně plánovací dokumentace.⁶⁴

S vlastníkem je možné uzavřít smlouvu o způsobu hospodaření, která musí být projednána příslušným orgánem ochrany přírody. Pokud smlouva nebude v rozporu se zákonem o ochraně přírody a krajiny a s právními předpisy Evropského společenství, bude smlouva uzavřena. V případě rozporů mezi zájmy vlastníka a zájmy orgánu ochrany přírody rozhoduje soud.⁶⁵ Smlouva tedy musí být navržena tak, aby podporovala zachování druhu, případně jeho rozmnožování.

Ptačí oblasti se v praxi mnohdy překrývají se zvláště chráněným územím, příkladem lze uvést Národní part Podyjí, Chráněnou krajinnou oblast Pálava nebo výše zmíněnou Ptačí oblast Jeseníky, která se nachází na území Chráněné krajinné oblasti Jeseníky.

63 Ustanovení § 3 odst. 1) a 2) nařízení vlády č. 599/2004 , kterým se vymezuje Ptačí oblast Jeseníky. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

64 ustanovení § 45e odst. 2) zák.č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

65 ustanovení § 45e odst. 4) – 5) zák.č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

6. Další omezení vyplývající ze ZOPK

Kromě výše uvedených omezení vlastnického práva, které se vztahují ke konkrétním kategoriím zvláště chráněného území, vymezuje zákon o ochraně přírody a krajiny další opatření, která musí vlastníci pozemků při výkonu svého práva zohledňovat.

Jedním z takových omezení a zároveň jedním z nejsilnějších právních nástrojů ochrany přírody a krajiny je *omezení a zákaz činnosti*. Dle ustanovení § 66 ZOPK je „orgán ochrany přírody oprávněn stanovit fyzickým a právnickým osobám podmínky pro výkon činnosti, která by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody, popřípadě takovou činnost zakázat.“⁶⁶

Nerozhoduje, zda se jedná o činnosti v souladu se zákonem či jiným právním předpisem, povolené nebo nařízené, ale o jejich povahu. Zda se výkonem činnosti může změnit stav předmětu chráněného ustanoveními zákona o ochraně přírody a krajiny. Toto však nelze uplatnit, pokud již bylo vydáno platné pravomocné rozhodnutí.⁶⁷

Pokud by došlo k omezení či dokonce zákazu činnosti, která je ze zákona povolená, jednalo by se o závažný zásah do vlastnických práv.⁶⁸ Vlastník by tak byl omezen ve výkonu dle článku 11 odst. 4 Listiny.⁶⁹ Pokud by k této situaci došlo, vlastník by měl dle ustanovení § 58 ZOPK nárok na náhradu.

V případě omezení či zákazu nedovolené činnosti neexistuje žádný zájem, který by měl být zohledňován. Vlastník nemá na náhradu škody nárok.⁷⁰

Zákon o ochraně přírody a krajiny vymezuje rovněž pravidla volného *přístupu do krajiny*. Tato oprávnění jsou povinni dodržovat vlastníci pozemků i uživatelé. Dle ustanovení § 63 odst. 2) ZOPK má „každý právo na volný průchod přes pozemky

66 ustanovení § 66 odst. 1) zák.č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

67 ustanovení § 66 odst. 2) zák.č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

68 KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012, str. 127.

69 *Vývlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu*.

70 KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012, str. 127.

ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv.“ Při průchodu do krajiny je každý povinen dbát obecně závazných právních předpisů a oprávněných zájmů vlastníka či nájemce pozemku. Právo volného přístupu do krajiny se dle ustanovení § 63 odst. 3) ZOPK nevztahuje na zastavěné či stavební pozemky, dvory, zahrady, sady, vinice, chmelnice a pozemky určené k faremním chovům zvířat. Co se týče orné půdy, luk, pastvin, je přístup na tyto pozemky vyloučen v době, kdy může dojít k poškození porostů, půdy, nebo při pastvě dobytka.⁷¹ V případě průchodu přes oplocené nebo ohrazené pozemky, které nejsou vyloučeny z práva volného přístupu, je nutné, aby vlastník takového pozemku zajistil průchod.⁷²

S přístupem do krajiny souvisí další omezení a to *vstupu na pozemky*. Právo vstupu na cizí pozemky mají pracovníci orgánů ochrany přírody, musejí se však při vstupu prokázat služebním průkazem.⁷³ Tento vstup je povolen v případě výkonu pracovní činnosti či jiných nezbytných případech. Pracovníci mohou provádět měření, sledování, dokumentaci, ale také dohlížet na výkon práv vlastníka. Pokud pracovníci orgánů ochrany přírody způsobí při výkonu své činnosti škodu, je za ni odpovědný stát.⁷⁴

Zákon neopomíná ani takové situace, kdy může být příroda a životní prostředí narušena přílišnou návštěvností turistů. Z toho důvodu je orgán ochrany přírody oprávněn omezit nebo zakázat přístup veřejnosti na území, hrozí-li poškozování v národních parcích, národních přírodních rezervacích, národních přírodních památkách a v první zóně chráněné krajinné oblasti.⁷⁵ Orgán ochrany přírody musí v takovém případě projednat danou věc s dotčenými obcemi. K zákazu vstupu veřejnosti na dané území vydává orgán ochrany přírody opatření obecné povahy. Zákaz musí být řádně

71 ustanovení § 63 ods. 3) zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

72 PEKÁREK, Milan a kolektiv. *Pozemkové právo*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2010, str. 302.

73 ustanovení § 62 odst. 1) zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

74 PEKÁREK, Milan a kolektiv. *Pozemkové právo*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2010, str. 303.

75 ustanovení § 64 zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

vyznačen na všech přístupových cestách i na jiných místech v terénu.⁷⁶ Základ pro toto omezení práva nacházíme v Listině základních práv a svobod (č. 14 odst. 3).

Jak již bylo uvedeno na str. 19, jednou z krajních možností omezení vlastnického práva je *vyvlastnění*. Základ vyvlastnění je položen již v Listině základních práv a svobod (čl. 11 odst. 4). Podrobněji jsou principy vyvlastnění vymezeny v zákoně č. 184/2006 Sb. o odnětí a omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění). Návrh na vyvlastnění podává příslušný orgán ochrany přírody. Postupuje se dle zákona o vyvlastnění.

V souvislosti se zákonem o ochraně přírody a krajiny lze dle ustanovení § 60 odst. 1) „vyvlastnit nemovitost či právo k ní za účelem ochrany přírody a krajiny v případech stanovených zvláštním předpisem.“ Tímto zvláštním předpisem má být zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v jehož ustanovení § 170 jsou vymezeny účely vyvlastnění (ačkoli v případě zákona o ochraně přírody a krajiny je účel dán již v samotném názvu zákona). Dle ustanovení § 170 odst. 1) lze „právo k pozemkům a stavbám odejmout nebo omezit, jedná-li se o veřejně prospěšné opatření, tzn. snižování ohrožení povodněmi a jinými přírodními katastrofami, založení prvků územního systému ekologické stability a ochranu archeologického dědictví.“ Dle odst. 2) lze „právo k pozemku nebo stavbě odejmout nebo omezit k vytvoření podmínek pro nezbytný přístup, řádné užívání stavby nebo příjezd k pozemku nebo stavbě.

76 PEKÁREK, Milan a kolektiv. *Pozemkové právo*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2010, str. 303.

7. Závazná stanoviska k činnostem

Jedním z nejdůležitějších prostředků regulace vlastnického práva k pozemkům ve zvláště chráněných územích je souhlas orgánu ochrany přírody. Hovoříme tak o závazném stanovisku k dané činnosti. Ve výše uvedených výčtech zákazů činností na území zvláště chráněných území, jsme si mohli všimnout slovního spojení „se souhlasem orgánu ochrany přírody“. Pozemkoví vlastníci mohou v určitých případech výkonem svého práva zasáhnout do přírodního prostředí jinak, než je stanoveno zákonem, ke svému jednání však potřebují souhlas příslušného orgánu ochrany přírody. Těmito orgány máme na mysli obecní úřady, pověřené obecní úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, krajské úřady, správy národních parků a chráněných krajinných oblastí, Ministerstvo životního prostředí, Českou inspekci životního prostředí, újezdni úřady a Ministerstvo obrany.⁷⁷

Souhlas orgánu ochrany přírody je nutný především v případě stavby a jiných stavebních úprav ve zvláště chráněném území. Dle ustanovení § 44 odst. 1) nelze „bez závazného stanoviska orgánu ochrany přírody učinit ohlášení stavby, vydat územní souhlas, stavební povolení, rozhodnutí o změně užívání stavby, kolaudační souhlas, je-li spojen se změnou stavby, povolení k odstranění stavby či k provedení terénních úprav podle stavebního zákona, povolení k nakládání s vodami a k vodním dílům, povolení k některým činnostem či udělit souhlas podle vodního zákona na území národního parku nebo chráněné krajinné oblasti.“

Zákon o ochraně přírody a krajiny existuje v současné době ve znění novely č. 350/2012 Sb. označované jako novela stavebního zákona. Tato novela významným způsobem ovlivnila právě otázku závazných stanovisek: dle ustanovení § 44 odst. 2) se závazné stanovisko nevydává, jedná-li se o stavby: a) v zastavěném území obce ve čtvrté zóně chráněné krajinné oblasti nebo b) v zastavěném území města, které se nachází na území chráněné krajinné oblasti.⁷⁸ Cílem této novelizace bylo vyloučení

77 ustanovení § 75 odst. 1) zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

78 ustanovení § 75 odst. 2) zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

z rozhodování a posuzování staveb, které se nacházejí v městské zástavbě. Zastavěné území je dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. d) zákona č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu definováno jako „území vymezené územním plánem nebo postupem podle tohoto zákona, nemá-li obec takto vymezené zastavěné území, je zastavěným územím zastavěná část obce vymezená k 1. září 1966 a vyznačená v mapách evidence nemovitostí.“

Rovněž v jednotlivých zřizovacích dokumentech, kterými se vyhlášují zvláště chráněná území, se setkáváme s výčtem činností, které mohou vlastníci konat pouze se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody (viz str. 31 – 33). Jako příklad lze uvést ustanovení § 9 nařízení vlády č. 165/1991 Sb, kterým se zřizuje Krkonošský národní park a stanovují podmínky jeho ochrany: „V lesním hospodářském plánu na území 1. zóny se uplatňují jen pěstební a těžební zásahy dohodnuté s orgánem státní ochrany přírody, které zajišťují udržení nebo obnovu samořídících schopností lesního ekosystému při omezeném využití technických prostředků. Je zakázáno používat pesticidy, průmyslová hnojiva a skladovat chemické přípravky jakéhokoliv druhu s výjimkou mimořádných okolností a nepředvídaných škod, kdy je nutno učinit potřebná opatření, a to po předchozím souhlasu orgánu státní ochrany přírody.“⁷⁹

Orgán ochrany přírody vydává závazné stanovisko i v souvislosti se soustavou Natura 2000. Souhlasu je třeba k takovým činnostem a zásahům, které by mohly vést k poškození nebo narušení evropsky významných lokalit a ptačích oblastí.

Pokud v důsledku omezení vlastnického práva, které vyplývá ze závazného stanoviska, vznikne vlastníku újma, má nárok na finanční náhradu.⁸⁰

Orgány ochrany přírody nejenže vydávají závazná stanoviska, vedle této činnosti také dohlíží na jejich dodržování. Dle ustanovení § 85 ZOPK „tyto orgány dozírají, jak jsou dodržována vydaná rozhodnutí a závazná stanoviska na úseku ochrany přírody a krajiny.“

79 ustanovení § 9 odst. 3 nařízení vlády č. 165/1991 Sb, kterým se zřizuje Krkonošský národní park a stanoví podmínky jeho ochrany. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

80 ustanovení § 58 odst. 2) zák.č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

8. Výjimky ze zákazů

Ačkoli zákon č. 114/1992 Sb ZOPK jasně vymezuje zákazy týkající se výkonu práva pozemkových vlastníků a konkrétní zřizovací předpisy výčet činností, které jsou zakázané, nebo které mohou vlastníci pozemků vykonávat se souhlasem orgánu ochrany přírody, praxe mnohdy bývá úplně jiná a je třeba z těchto pravidel ustoupit. Hovoříme tak o výjimkách ze zákazů.

Aby mohla být udělena výjimka ze zákazu, musí se jednat z hlediska ochrany přírody a krajiny o skutečně mimořádnou situaci. Tou myslíme okamžik, kdy jsou upřednostněny veřejné zájmy před zájmy ochrany přírody a krajiny.

Výjimky ze zákazu jsou vymezeny v § 43 ZOPK. V ustanovení § 43 odst. 1) jsou vymezeny výjimky ze zákazu, které schvaluje vláda: „Výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích (všechny kategorie, i takové, které jsou ve vztahu k soustavě Natura 2000) v případech, kdy veřejný zájem výrazně převažuje nad zájmem ochrany přírody, schvaluje v každém jednotlivém případě svým usnesením vláda.“ Vedle toho však ZOPK zohledňuje druhou situaci, kdy výjimky ze zákazů uděluje příslušný orgán ochrany přírody: dle ustanovení § 43 odst. 3) „lze výjimky ze zákazů povolit v případě, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody, nebo v zájmu ochrany přírody, nebo tehdy, pokud povolovaná činnost významně neovlivní zachování stavu předmětu ochrany zvláště chráněného území.“

Pokud se jedná o záměry místního nebo regionálního charakteru, rozhodují o výjimkách ze zákazu správy národních parků a chráněných krajinných oblastí, krajské úřady, Ministerstva životního prostředí (i v případě, že se jedná o pozemky určené k obraně státu) a další.

Milan Pekárek definuje účastníky, kterých se tyto výjimky týkají: „Z pohledu realizace tohoto záměru to budou buďto potencionální budoucí vlastníci pozemků dotčených tímto záměrem, nebo již existují vlastníci, kteří budou v roli žadatelů o výjimky.“⁸¹ O výjimku tedy může požádat ta osoba, které se zákaz uvedený v zákoně nebo zřizovacím předpise bezprostředně dotýká. Žádost je podána na Ministerstvo

81 PEKÁREK, Milan a kolektiv. *Pozemkové právo*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2010, str. 293.

životního prostředí, které ve lhůtě 60 dnů předá žádost k projednání vládě. Ta poté žádost buďto schválí či zamítne usnesením. Do 30 dnů od projednání ve vládě vydá Ministerstvo životního prostředí rozhodnutí dle usnesení vlády.⁸² Toto postoupení žádosti na vládu je záležitostí posledních několika let: „Tato kompetence přešla na vládu ČR novelou zákona o ochraně přírody a krajiny, když předtím povolování těchto výjimek spadalo do kompetence Ministerstva životního prostředí.“⁸³

Žádost o výjimku ze zákazu ve zvláště chráněném území musí mít písemnou formu s podpisem. Náležitostmi žádosti jsou jméno žadatele, účel a doba trvání výjimky. Dále přesná lokalizace záměru (mapa), popis záměru a jeho odůvodnění.⁸⁴ Žadatel může být příslušným orgánem ochrany přírody vyzván také k doložení biologického hodnocení (dle ustanovení § 67 ZOPK).

Příslušný orgán ochrany přírody poté vydá rozhodnutí o povolení nebo zamítnutí výjimky. V případě povolení musí rozhodnutí obsahovat podmínky, za jakých je možné výjimku udělit.

Jako příklad řešení zamítnutí výjimky ze zákazu můžeme uvést Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29.06.2010, sp.zn. 7 CA 19/2008-33, kde osoba žádá o výjimku tábořit v oblasti zvláště chráněné oblasti, a to z toho důvodu, že „jako milovník se pohybuje po dobu více dnů po území národních parků a chráněných krajinných oblastí v České republice a volné přespání v přírodě je často jedinou možností, jak tento pobyt plnohodnotně a smysluplně vykonat, avšak bez udělení výjimky je takové jednání porušením zákazu daného zákonem.“⁸⁵ Dle ustanovení § 43 je zcela logické usuzovat, že tato žádost byla zamítnuta, a to z toho důvodu, že se jedná o soukromý zájem žadatele, nikoli o veřejný zájem. Městský soud odpověděl takto: „Ze spisového materiálu (především ze samotné žádosti žalobce o udělení výjimky) jednoznačně vyplývá, že se nejednalo o veřejný zájem, tím spíše o takový, který

82 ustanovení § 43 odst. 2) zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

83 Rozsudek ze dne 29.06.2010, sp.zn. 7 Ca 19/2008-33. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

84 Portál Ministerstva životního prostředí. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/173/174/4357.html#obsah> [cit. 25.03.2014].

85 Rozsudek ze dne 29.06.2010, sp.zn. 7 Ca 19/2008-33. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

by převažoval nad zájmem ochrany přírody, ale o ryze soukromý zájem jednotlivce, který požadoval výjimku toliko pro svou osobu ze zákazu táboření na území všech národních parků a chráněných krajinných oblastí v České republice mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, a to za účelem volného přespávání v přírodě (bivakování) při vícedenních pobytech žalobce ve velkoplošných chráněných územích České republiky, avšak takové důvody musí být alespoň v zásadních rysech patrné z odůvodnění rozhodnutí.“⁸⁶

86 Rozsudek ze dne 29.06.2010. sp.zn. 7 Ca 19/2008-33. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

9. Náhrady za ztížení lesního nebo zemědělského hospodaření

Jak již bylo uvedeno výše, ochrana přírody a krajiny se řadí k veřejnému zájmu, který je nadřazen nad soukromým zájmem.⁸⁷ Vlastníci pozemků ve zvláště chráněných územích jsou povinni strpět omezení práva vyplývajícího ze zákona č. 114/1992 Sb. ZOPK a zřizovacích předpisů. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že ochrana vlastnického práva se mnohdy dotýká svobodného podnikání, je nutné v určitých situacích přiznat vlastníkům pozemků odpovídající náhradu za újmu, kterou omezením utrpěli.

Schválením novely č. 218/2004 Sb. (též „euronovela“) vstoupil do českého právního řádu nový institut a to finanční náhrada za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření v důsledku omezení vyplývajícího z ochrany přírody a krajiny. Dle ustanovení § 58 odst. 2) zákona č. 114/1992 Sb. ZOPK „pokud vlastníku zemědělské půdy, lesního pozemku, rybníka s chovem ryb nebo vodní drůbeže, nebo nájemci, který tyto pozemky oprávněně užívá, vznikne nebo trvá [...] újma, má nárok na její finanční náhradu.“ Ustanovení se netýká vlastníků jiného druhu pozemku a jiného způsobu užívání než je omezení zemědělského a lesního hospodářství. Způsoby vypočtení újmy jsou upraveny vyhláškami Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství č. 432/2005 Sb., kterou se stanoví podmínky a způsob poskytování finanční náhrady za újmu vzniklou omezením zemědělského hospodaření, a č. 335/2006 Sb. týkající se újmy vzniklé omezením lesního hospodaření.

Náhrada za ztížení (újmu) vzniká za určitých situací.⁸⁸ První situací je, aby omezení mělo původ ve třetí, čtvrté a páté části zákona č. 114/1992 Sb.⁸⁹ Druhou situací je původ v opatření uvedených v plánech systémů ekologické stability, a třetí situací je, aby omezení vyplývalo z rozhodnutí, závazného stanoviska nebo souhlasu

87 ustanovení § 58 odst. 1) zák.č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

88 KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012, str. 130 – 131.

89 Jedná se o zvláště chráněná území, soustavu Natura 2000, památných stromů, zvláště chráněných druhů rostlin, živočichů a nerostů.

vydaného podle jakéhokoli zákona o ochraně přírody a krajiny.

Tento nárok trvá i v případě převodu nebo přechodu vlastnického práva nebo práva nájmu.⁹⁰ Tuto větu o trvání nároku i v případě změny vlastníka vložila do českého právního řádu novela č. 349/2009 Sb. Dle rozsudku Nejvyššího soudu „má právo na náhradu újmy nejen ten, za jehož držby (správy) újma (omezení) vznikla, nýbrž též jeho právní nástupce, pokud újma (omezení) trvala.“⁹¹

Zákon neopomíjí situaci, kdy má pozemek vlastníka i nájemce. Dle ustanovení § 58 odst. 2) nelze poskytnout finanční náhradu zároveň vlastníku i nájemci téhož pozemku. Náhrada je poskytnuta obvykle vlastníku pozemku, pokud však o ni nepožádá a nájemce ano, připadá finanční náhrada nájemci pozemku.

V souvislosti s finančními náhradami můžeme zmínit Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.08.2013 sp.zn. 25 Cdo 3837/2011, kdy se žalobce (podnik Lesy ČR) domáhal vůči státu náhrady újmy ve výši 990.107,-- Kč, která mu měla vzniknout v roce 2007 v důsledku omezení hospodaření ponecháním lesa samovolnému vývoji na území na území Národní přírodní rezervace Velký Špičák.

Právní věta tohoto rozsudku zní: Lesní zákon nezakotvuje nárok na náhradu jiné újmy v souvislosti se zákonným omezením těžby dřevní hmoty v národních přírodních rezervacích; s účinností od 28. 4. 2004 je tento nárok upraven v § 58 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny. Protože jednou z významných funkcí lesa je těžba dřevní hmoty, může každý vlastník lesa důvodně očekávat zisk z této činnosti; je-li jeho vlastnické právo zákonem omezeno právě v této oblasti, náleží mu odpovídající náhrada bez ohledu na to, že již v době, kdy se vlastníkem stal, tu omezení bylo a on o něm věděl.⁹²

Nejvyšší soud v rozsudku uvádí: „Jestliže jednou z významných funkcí lesa je těžba dřevní hmoty, může každý vlastník důvodně očekávat zisk z této činnosti; je-li jeho vlastnické právo zákonem omezeno právě v této oblasti, náleží mu odpovídající

90 ustanovení § 58 odst 2) zák. č. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

91 Rozsudek Nejvyššího soudu 25 Cdo 3837/2011. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.03.2014].

92 Rozsudek Nejvyššího soudu 25 Cdo 3837/2011. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.03.2014].

náhrada bez ohledu na to, že již v době, kdy se vlastníkem stal, tu omezení bylo a on o tom věděl. Výjimku z ústavně zaručené nedotknutelnosti vlastnictví nelze totiž vykládat tak, že by se Listinou předvídaný kompenzační prostředek vztahoval jen na ty subjekty, jejichž vlastnictví bude omezeno teprve následně po přijetí této ústavní či zákonné úpravy, a že by z možnosti náhrady byli provždy vyloučeni ti, kdo byli ve výkonu svých vlastnických práv omezeni již před přijetím právní úpravy řešící důsledky společensky odůvodněného zásahu do rozsahu vlastnického práva.“

Soud se rovněž zabýval otázkou aktivní věcné legitimace státního podniku k uplatnění nároku na náhradu škody vzniklé v souvislosti s výkonem vlastnických práv k lesním pozemkům a porostům vůči státu. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28.08.2003 se uvádí následující: „státní podnik vykonávající právo hospodaření k lesům je aktivně věcně legitimován k uplatnění nároku na náhradu škody způsobené státem, přičemž náhrada za omezení vlastnického práva odvozená od tvrzeného ušlého zisku je obdobným nárokem.“

Poprvé se tak setkáváme se stanoviskem, že náhrada za újmu připadá rovněž těm, kteří již předem věděli, že nebudou moci vykonávat na daném území své právo. Věc se dotýká ustanovení § 58 ZOPK a bude zajímavé sledovat, zda se výsledek rozhodnutí stane normou, či se bude jednat o ojedinělý případ. Nicméně je třeba dodat, že pokud vlastník pozemku ví o zákazu činnosti, přesto očekává zisk z dané činnosti a následně se domáhá náhrady za újmu, dalo by se říci, že by se tento počín mohl stát velmi oblíbenou formou získávání finančních prostředků mezi vlastníky.

10. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala tematikou Omezení vlastníků pozemků ve zvláště chráněných územích z hlediska zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů.

Cílem práce bylo vymezit práva a povinnosti pozemkových vlastníků na území chráněnými zvláštními předpisy a analyzovat dané právní úpravy. Zaměřila jsem se na základní ochranné podmínky vymezené v ZOPK a bližší ochranné podmínky, jež jsou součástí zřizovacích předpisů.

Již od pradávna se lidská ruka podílí na utváření životního prostředí a krajiny. Ne vždy je však jeho činnost příznivá. Člověk svou činností znečišťuje ovzduší, ve velkém kácí lesy a ničí tak bydliště mnoha živočichů a rostlin. Průmyslovou činností a těžbami člověk zásadním způsobem devastuje okolní přírodu, znečišťuje půdu, vodu a vzduch. Ničí nejen přírodu ale také svůj vlastní život. Člověk si mnohdy neuvědomuje, že příroda je součástí jeho života a on je součástí přírody. Z toho důvodu je nutné omezit jeho jednání do takové míry, aby nenarušoval přirozený stav přírody.

Vzhledem ke zhoršující se situaci životního prostředí a úbytku druhů rostlin a živočichů byla vyhlášena zvláště chráněná území, jejichž cílem je ochrana přírody, ekosystému, zachování vzácných druhů rostlin a živočichů a zajištění jejich šíření a rozmnožování. Pozemkoví vlastníci ve zvláště chráněných územích jsou povinni dbát přísných pravidel a opatření, které se vlastníků pozemků mimo tato území netýkají. Veškerá jejich činnost je podřízena veřejnému zájmu, kterým je ochrana přírody a krajiny.

Vlastnické právo je chráněno různými zákony, např. ústavou, listinou, občanských zákoníkem. Jeho výkon se řídí přesnými pravidly. V případě ochrany přírody a krajiny jsou tato pravidla daleko. Jakákoli činnost ve zvláště chráněném území je kontrolována a regulována buďto zákonem nebo orgánem ochrany přírody, který každý zásah do přírodního prostředí bedlivě zkoumá.

Zákon o ochraně přírody a krajiny vymezuje množství zákazů, které musí pozemkoví vlastníci při výkonu svého práva brát na vědomí. Zákonem jsou rovněž stanoveny pokuty, které za porušení těchto zákazů hrozí. Dle § 87 – 88 zákona

č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, lze uložit peněžitou pokutu ve výši od 10.000,-- Kč do 1.000.000,-- Kč dle závažnosti přestupku. Skutková podstata zde oproti jinému přestupku obsahuje skutkovou podstatu poškození součásti přírody ve zvláště chráněném území, která je chápána jako nedovolená změna. Jako přestupek lze označit i ohrožování stavu přírody.

Nicméně praxe ukázala, že i přes hrozící pokuty, je třeba nad pravomocemi pozemkových vlastníků držet neustálý dohled. V souvislosti s ochranou přírody a krajiny se mnohdy střetává veřejný, tedy ochrana přírody, a soukromý zájem - ekonomický zisk. Z důvodu ochrany přírody a krajiny jsou vlastníci pozemků dotčeni ve svých soukromých zájmech. Z toho důvodu je třeba zajistit taková opatření, aby vlastníci pozemků zákazy a omezeními příliš neztráceli. Neboť pokud by byl zásadním způsobem omezen ekonomický zisk vlastníka, nemusel by při výkonu svých práv vždy jednat zodpovědně vůči ochraně přírody a krajiny. Pozemkové vlastníci na území chráněnými zvláštními předpisy potřebují určitou motivaci k tomu, aby svou činností neohrožovali přírodu a životní prostředí.

Z toho důvodu jsou v zákoně o ochraně přírody i ve zřizovacích předpisech stanoveny instituty jako závazné stanovisko orgánu ochrany přírody či výjimky ze zákazu. Vlastník pozemku může vykonávat činnost, která je zákonem omezená nebo zakázaná, je však potřeba mít výkon této činnosti správně odůvodněný, aby jej schválil orgán ochrany přírody. Důvodem k udělení výjimky ze zákazu je převažující jiný veřejný zájem nad zájmem ochrany přírody a krajiny. Ke každé žádosti vlastníka je nutné přistupovat individuálně a zohledňovat veškeré aspekty, které by povolenou výjimkou mohly být narušeny či ohroženy.

Největší motivací pro pozemkové vlastníky je náhrada za ztížení lesního nebo zemědělského hospodaření. Vzhledem k velkému množství omezení vlastnického práva je nutné v určitých případech poskytnout pozemkovým vlastníkům adekvátní náhradu za ztrátu, kterou vlivem těchto omezení utrpěli. Tento institut je v současné době na hranici úprav a případných změn, a to zásluhou Rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28.08.2013 číslo 25 Cdo 3837/2011, který hovoří o možnosti vyplacení náhrady i v tom případě, kdy vlastník o tomto omezení věděl předtím než chtěl danou činnost vykonávat. Je otázkou budoucnosti, zda tento rozsudek bude základem případné novely

zákona o ochraně přírody a krajiny. V tom případě by se pak mohly náhrady za způsobenou škodu začít vyplácet u většího počtu pozemkových vlastníků než tomu bylo doposud.

Vlastnické právo ve zvláště chráněných územích je nutné omezovat. Je však třeba stanovit hranice těchto zásahů a také konkrétně vymezit škálu relevantnosti jednotlivých veřejných zájmů. Zájem ochrany přírody a krajiny by měl být na prvním místě, nicméně v dnešní době lidé myslí spíše na přítomnost než na budoucí generace a upřednostňují zájmy, které by právě v budoucnosti mohly přitížit generaci našich dětí a vnoučat. Zákonem dané omezení vlastnického práva by mělo být stabilní a nadčasové. Jak již bylo uvedeno v úvodu práce, příroda je na světě pouze jedna a člověk by se měl svou činností podílet na jejím vzkvétání, nikoli ničení.

11. Seznam literatury

Právní předpisy:

- CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Zákon č. zák. č. 344/1992 Sb. o katastru nemovitostí České republiky ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Zákon č. 40/1964 Sb. občanského zákoníku ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Zákon č. 89/2012 Sb. nového občanského zákoníku. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.03.2014].
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava, In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Č. 2/1993 Sb. Listina základních práva a svobod, n: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Zákon č. 184/2006 Sb. o odnětí a omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění). In CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Zákon č. 946/1811, všeobecný zákoník občanský, In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 15.03.2013].
- Nařízení vlády č. 163/1991 Sb, kterým se zřizuje národní park Šumava. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].

- Nařízení vlády č. 164/1991 Sb., kterým se zřizuje národní park Podyjí. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Nařízení vlády č. 165/1991 Sb, kterým se zřizuje národní park Krkonoše. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Nařízení vlády č. 508/2002 Sb., kterým se vyhlašuje Chráněná krajinná oblast Český ráj. In CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Nařízení vlády č. 599/2004, kterým se vymezuje Ptačí oblast Jeseníky. In CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Zákon č. 449/2001 o myslivosti ve znění pozdějších předpisů. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.03.2014].

Literatura:

- PRŮCHOVÁ, Ivana. *Omezení vlastnického práva k pozemku z důvodu obecného zájmu*. Brno: Masarykova Univerzita – Právnická fakulta, 1998. Str. 185. ISBN 80-210-1959-x.
- KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012, str. 278. ISBN 978-80-87576-10-6.
- PEKÁREK, M. - PRŮCHOVÁ, I. - DUDOVÁ, J. *Právo životního prostředí I. Díl. 2.* přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. str. 108. ISBN 80-210-2784-3
- PEKÁREK, Milan. a kol. *Pozemkové právo*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň, 2010. str. 335. ISBN 978-80-7380-253-0.
- FILIP, J. *Výbrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, str. 328. ISBN 978-80-904083-7-1.
- Listina základních práv a svobod*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer 2012, str. 906. ISBN 978-80-7357-750-6.

WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I., a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012. ISBN 978-80-7357-750-6.

Judikatura

- Nález ze dne 26.04.2012, sp.zn. IV ÚS 2005/09-1. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2001, sp.zn. Pl. ÚS 5/01 (410/2001 Sb.). In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Rozsudek ze dne 22.1.2009, spis. zn. 6 As 7/2005-117. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
- Rozsudek ze dne 29.06.2010, sp.zn. 7 Ca 19/2008-33. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.09.2013].
 - Rozsudek Nejvyššího soudu 25 Cdo 3837/2011. In: CODEXIS ACADEMIA [právní informační systém]. ATLAS consulting. [vid. 23.03.2014].

Internetové zdroje

- Portál veřejné správy. Dostupné z:
<https://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/173/174/4357.html#obsah> [cit. 25.03.2014].
- Portál Ministerstva životního prostředí: Dostupné z:
http://www.mzp.cz/cz/evropsky_vyznamne_lokality [cit. 25.03.2014].
- Webové stránky Libereckého kraje. Národní přírodní rezervace Rašeliniště Jizerky. Dostupné z: <http://www.liberecky-kraj.cz/dr-cs/6667-narodni-prirodni-rezervace-raseliniste-jizerky.html>. [23.09.2013].